

CAPITOLUL IV

Motto : *Datinile, poveștile, muzica și poezia
sunt arhivele popoarelor ; cu ele se poate
reconstitui trecutul întunecat. (G. Dem Teodorescu)*

TRADIȚII

SĂRBĂTORILE DE IARNĂ

În cultura noastră tradițională ciclul anotimpurilor sau obiceiurile calendaristice și cele legate de viața de familie au rămas segmentele cele mai rezistente datorită faptului că ele s-au constituit, ca urmare a complexității lor funcționale, într-un factor puternic de coeziune socială asigurând comunicarea între membrii comunității umane în diverse planuri.

Dintre cele mai răspândite și spectaculoase obiceiuri calendaristice sunt cele legate de schimbarea anului : steaua, colindele, plugușorul, etc. Acestea își au originea în datini și mituri străvechi, când peste fondul de credință și practici păgâne s-au suprapus puternice elemente creștine care au dublat rosturile magice : sărbătorirea nașterii pruncului Isus și practicile magice legate de agricultură, ambele ca o dovadă că în acele vremuri oamenii trăiau într-o deplină comuniune cu natura și se simțeau mai aproape de divinitate.

Cele mai bogate și mai variate creații sunt colindele care alături de plugușor marchează începutul și apogeul sărbătorilor de peste an. Colindele sunt cântate individual sau în grup, de obicei de către copii, într-o mare varietate ritmică și melodică, uneori acompaniate instrumental, de obicei fluiet sau instrumente de percuție (tobă).

Din punct de vedere literar ele conțin scurte povestiri pe teme biblice, familiale, profesionale, împletind sacrul cu profanul, realul cu fantasticul într-o atmosferă de voie bună și veselie, împlinind funcțiile de urare și de elogiu.

Cântecele de stea sunt imnuri în cinstea Nașterii Domnului, creații ce aparțin de regulă slujitorilor bisericii, dar care alături de colinde impresionează prin varietate, simplitate și gingășie, conferindu-le și o funcție educativă.

La noi în zonă obiceiul umblatului cu steaua se practică în zilele Crăciunului iar obiceiul colindatului se practică de către fete în seara de Anul Nou. Aceste obiceiuri au fost întrerupte după deceniul șase al secolului al XX – lea până în preajma anului 2000, când sunt reactivate în unele localități din zonă, sub forma colindelor din seara Ajunului Crăciunului. Meritul principal în reluarea acestor frumoase tradiții românești în această perioadă îl au cadrele didactice și preoții din satele comunei, factori educaționali de prim ordin care au format și pregătit grupuri de colindători din rândul școlărilor.

CÂNTECE DE STEA

STEAUA SUS RĂSARE

Steaua sus răsare
Ca o taină mare,
Steaua luminează
Și adeverează;

Steaua strălucește
Și lumii vestește
Că astăzi Curata
Prea Nevinovata

Fecioara Maria
Naște pe Mesia
În oraș vestit
Betleem numit.

Magii cum zăriră
Steaua și porniră
Mergând după rază
Pe Hristos să vază;

Iar dacă sosiră
Îndată-L găsiră,
La Dânsul intrară
Și se închinară

Cu daruri gătite,
Lui Hristos menite,
Luând fiecare
Bucurie mare,

Care bucurie
Și aici să fie
De la tinerețe
Pân-la bătrânețe.

O, CE VESTE MINUNATĂ!

O, ce veste minunată
În Vitleem ni s-arată:
Astăzi s-a născut
Cel fără-nceput,
Cum ne-au spus proorocii!

Că la Vitleem Maria
Săvârșind călătoria,
Într-un mic sălaș,
Lâng-acel oraș
A născut pe Mesia.

Pe fiul în al său nume
L-a trimis Tatăl în lume,
Să se nască
Și să crească
Să ne mântuiască!

STEAUA SUS RASARE

Steaua sus ra-sa-re Ca o tai-na
ma-re Stea-ua lu-mi-
nea-za Si a-de-ve-
rea-za
Steaua sus ra-sa-re Ca o tai-na ma-re
Steaua lu-mi-nea-za si a-de-ve-rea-za

COLINDE

BUNĂ SEARA C-A-NSERAT

Bună seara c-a-nserat
Noi cu plugul am plecat
Pe la case ca și an
Cum ne-a zis Badea Traian:

Mulți ani să trăiți,
Mulți ani fericiți!

N-am venit cu vreun gând rău,
Ci-am venit cu Dumnezeu.
Noul An care-a veni
Mai fericiți v-o găsi.

Mulți ani să trăiți,
Mulți ani fericiți!

La mulți ani cu sănătate
Să vă dea Domnul de toate,
Zile multe să vă dea
Dumnezeu cu mila sa.

Mulți ani să trăiți,
Mulți ani fericiți!

BUNĂ SEARA LA FEREASTRĂ

Bună seara la fereastră,
La boieri la dumneavoastră
Adunați cu toți în casă,
Cu bucatele pe masă.

Pe masă sunt păhărele
Parcă-s două păsărele.
Da-n fundul paharului
E sângele Domnului,
Viața gospodarului.

Și la anul când venim

Mai frumos să vă găsim:
Masa plină de bucate,
Pentru toți și pentru toate!
Să trăiți să înfloriți,
Colinda s-o mai primiți,
Pe noi să ne dăruiți
Cu colac și gologani!
La anul și la mulți ani!

Hopuri, hopuri, hopurele
La mulți ani cu floricele!
Hopuri, hopuri, hopurate
La mulți ani cu sănătate!

NOI UMBLĂM ȘI COLINDĂM

Noi umblăm și colindăm,
Florile dalbe
Și pe Dumnezeu purtăm,
Mititel și-nfășețel
Și la față-i frumușel.

Fașă dalbă de mătăasă,
Moale să-i fie la oasă.
Scuticel de usunic,
Moale să-i fie la trup.

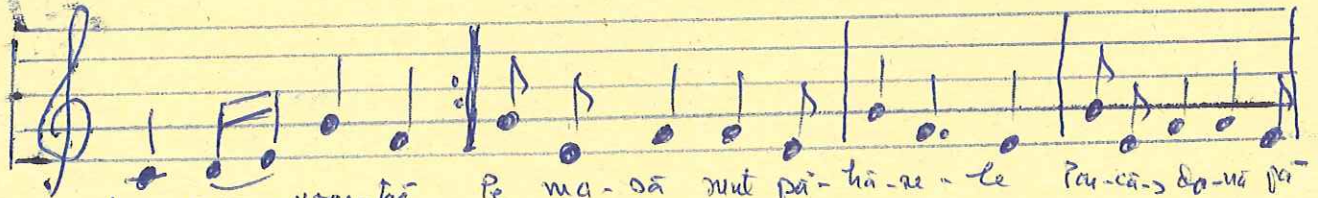
Chichiuță de bumbac,
Moale să-i fie la cap.
Dar ce este-n fundul ei?
Dar ce este-n fundul ei?

Este —o piatră nestemată,
Ce cuprinde lumea toată:
Țarigradul jumătate,
Rusalimu-a treia parte.

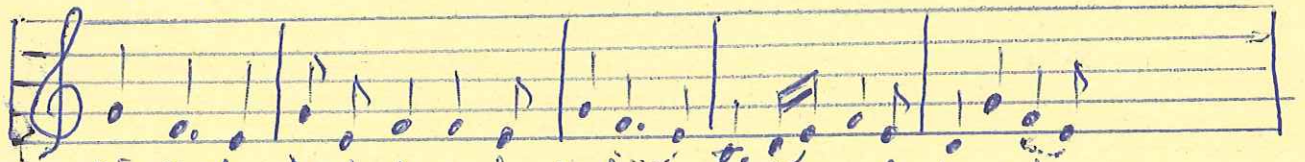
BUNĂ SEARA LA FEREASTRĂ

Bu - nă se - ra la fe - reas - tră la bo - ieri le -
A - du - năți cu tați în ca - să Cu bu - ca - te

du - nea - voas - tă Pe ma - să mult pă - tă - re - le Pau - că - s - da - ne per -
le - pe ma - să

să - re - le Dar fundul pa - tă - rii lui - 2 sân - ge - le du - nea lui

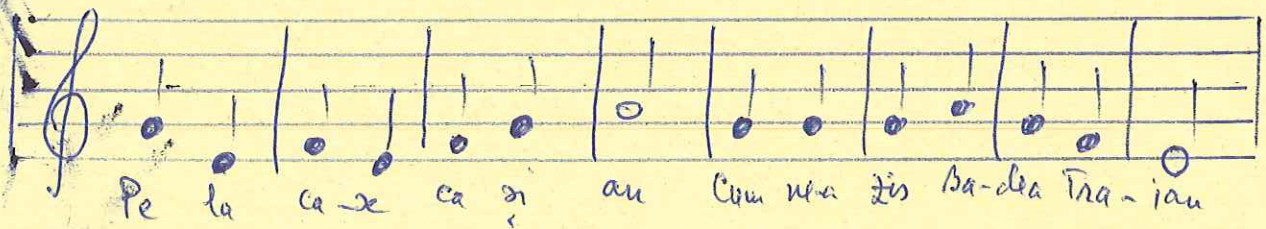

Via - ta - gos - po - da - rii lui

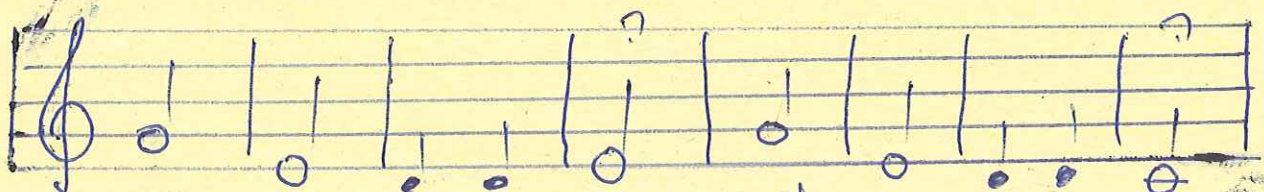
BUNĂ SEARA GĂNSERII

Bu - nă se - ra ca - un se - rat Noi cu plingul am ple - cat

Pe la ca - se ca și au Cum ne-a zis Ba - dia Tra - ian

Mulți ani să - tră - iți Mulți ani fe - ri - cii

culese de M. Nastasi de la
Batimea Lazar de 20 de ani

PLUGUȘORUL

SEMNIFICAȚII

La origine plugușorul a fost și în mică parte mai este și azi o incantație de practică magică. Pentru omul primitiv, creatorul incantației de plugușor, magia era ceva cotidian; el trăia într-o lume duală, cea a văzuteilor, reală, obiectivă, materială și tangibilă și cea a nevăzuteilor, reală în fond, dar cu aparență ireală în manifestare, subiectivă, spirituală, intangibilă dar sesizabilă, ceea ce numim azi paranormal, însă pentru el era ceva firesc. Omul primitiv era înzestrat cu calități native și dobândite deosebite de ale noastre și care în cursul evoluției au fost înlocuite cu altele, iar pentru că natura se compensează, pentru noi acele calități ar părea ceva straniu și de neînchipuit. El, omul primitiv, trăia într-o comuniune permanentă cu natura și divinitatea și prin acestea cunoștea forțe și energii, fenomene stranii pentru noi, dar cu care el se concerta pentru a le folosi în interesul său. Aceasta era magia. Multe din cele pe care noi le facem astăzi cu aparatură sofisticată el le făcea printr-un sistem simpatic și spiritual cu mediu și divinitatea.

Plugușorul a apărut în perioada religiilor animiste, totemiste și magice, considerate eresuri, dar care erau mult mai aproape de om, de mediul natural de viață și de realitate decât religiile actuale, odată cu apariția agriculturii primitive, pe la sfârșitul paleoliticului inferior ca o practică magică legată de agricultură. Treptat latura magică se atenuiază, se adaptează la religia creștină și devine o orăție rituală legată de o zi anumită — Anul Nou — devine o simplă urare lipsită de magie chiar dacă și urarea de fapt a fost, și parțial a rămas o zi sau o formulă magică și, de asemenea, și-a pierdut și conexiunea cu agricultura și a devenit o orăție umoristică sau aiuristică, sau în cel mai bun caz o urare cu caracter general.

La români plugușorul a apărut odată cu poporul și limba română, moștenire a comunității locale când, ca formă de organizare socială era predominantă obștea sătească, iar plugușorul tradițional este un ritual de obște.

În mod simplist, plugușorul apare ca un contract sinalgamatic între obște și divinitate, exprimabil în proverbul "Dumnezeu îți dă, dar în traistă nu-ți pune". Facerea pâinii apare ca ceva mai presus de om și divinitate lucrând separat, dar ceva firesc dacă lucrează împreună și de aceea fiecare parte are obligații bine stabilite. Bineînțeles, plata ce revine fiecăruia în cazul că-și îndeplinește obligațiile care sunt imperative, și de aceea orăția atrage fiecăruia atenția asupra a ceea ce are de făcut.

Ritualul magic în orăția tradițională începe cu alegerea locului pentru semănat, pentru că se practica agricultura în ogor schimbător, în moină, pe o suprafață mică pentru că obștea cuprindea câteva gospodării, iar recolta era folosită numai pentru caz de necesitate strictă în perioada de iarnă. Omul primitiv și cel de la începutul epocii feudale muncea puțin, predomina economia naturală, majoritatea timpului era rezervat laturii spirituale și ritualurilor cotidiene sau periodice. Munca a avut pentru om un efect dublu, unul creator, umanizant, care l-a deosebit total de animale, pentru că munca este o activitate conștientă, cu un scop precis, caracteristică numai omului, dar și un efect distrugător, dezumanizant, mai ales când a devenit ca o obligație în folosul altuia și care l-a îndepărtat pe om de spiritual, de corpul său, de eul său, de natură și de umanitate.

Locul pentru ogor este un loc curat și drenat pentru a feri cultura de buruieni și inundații; „Și-a ales un loc curat/ de arat , de semănat”.

De obicei munca era semănatul și culesul, arareori semănăturile erau plivite, iar după ce locul se îmburuienă era părăsit și se alegea un loc nou.

Alegerea lanului este făcută de întemeietorul de obște și de neam: „S-a sculat mai an / Bădica Traian”. Aspectul său meridional este precizat prin culoarea ochilor: “Pe ochi negri s-a spălat”, iar alături imperială rezultă doar din înfățișarea calului: “Cu șaua de aur /Cu frâul de mătăasă /Cât vița de groasă... /La picioare potcovit / Cu potcoave de argint „. În comportament pare a fi un fruntaș sătesc, un șef de obște, fapt care coincide cu felul real de comportare a marelui împărat care s-a deplasat pe jos și fără alai pentru a prelua tronul imperiului și a precizat că obiectivul lui la domnie este „ așa cum intru, așa vreau să ies”.

Pentru că obștea este creștină întemeietorul de obște și de neam este creștinat în orație: „ La icoane s-a-nchinat”. Poporul, în marea sa înțelepciune și prin memoria umanității locale rezumă obiectiv și direct problema etnogenezei românești căci jupâneasa lui Traian este „ Dochia cea frumoasă”, care în legenda populară este fiica lui Decebal, regele dacilor, punând la temelie poporul român amestecul de sânge dintre daci și romani, în orice caz, purtători de limbă și tradiție romană, chiar dacă romanistica actuală consideră că de fapt romanii erau o ramură a dacilor sau cel puțin a tracilor care s-au așezat în Italia.

Apelativul „Bădica” arată dragostea și respectul obștii față de întemeietor, dar și apropierea lui de obște în calitate sa de stăpân ocrotitor și nu de stăpân spoliator. Românii se adresează și lui Dumnezeu și domnitorului cu apelativul “ Tu”, “Ție Doamne”, “Tu Doamne”, „Măria Ta” cu semnificația unei comunități ce presupune în esențial egalitatea părților și o apropiere intimă. Fetele de la țară mai folosesc încă și azi în unele zone vechiul apelativ pentru iubitul și ocrotitorul lor __bădică sau bădiță.

În orație fiecare cuvânt sau expresie are un rost bine stabilit și cu semnificații deosebite, deși multe par a fi fără rost, cu un rol decorativ din motive de rimă sau de ritm.

După ce s-a stabilit locul, o suprafață înțelenită, curată și dreanată, dar redusă la stricta necesitate începe aratul:” Și s-a apucat într-o joi / C-un plug cu doisprezece boi.” De ce s-a apucat de arat joi? Căci știm că un lucru bine făcut se începe de luni; la prima vedere pare simplu: pentru că „joi” rimează cu „boi”! Semnificația este însă pentru nevoia de a respecta ordinea divină a genezei creștine: ziua a patra a fost ziua plantelor. Tot așa numărul boilor. De ce doisprezece? Pentru că boiii se înjugă pereche, câte doi, și numărul doisprezece reprezintă primul număr divin pereche.

Nici aspectul boilor nu este oarecare, ci „în frunte ținăței, / în coadă cudălbei, / la trup de mii de lei”.

Aratul se face după o practică ce nu mai este astăzi uzitată, „ în lungiș / și-n curmeziș”, specifică timpului și cauzată de unelte folosite _plugul de lemn_ și de condițiile de lucru __deşelenirea. Lucrările de arat și semănat se fac folosind niște formule și rituale magice și creștine: pocnetul de bici pentru a alunga duhurile rele de pe locul ales, formula „ să dea Dommul să răsară” prin care este avertizată divinitatea să porceadă la acțiunea comună de facere a pâinii.

După arat și semănat vine rândul divinității să-și facă datoria și să-și îndeplinească obligațiile firești, să ocrotească de toate relele cultura și să dea ploaie și

soare cât este necesar. Timpul și cantitatea de ploaie este precizată clar:” La lună, la săptămână / își umplu de apă mâna”. Asta înseamnă, după o socoteală simplă, că cel puțin odată pe lună și cel mult odată pe săptămână să cadă o ploaie de vreo 200 mml, adică un pahar mare pe suprafața unui pumn făcut căuș; un regim pluvial anual normal pentru cultura grâului. Abaterile puteau duce la admonestarea sau chiar pedepsirea divinității așa cum făceau cei vechi care biciuiau, aruncau sau chiar ardeau idolii care reprezentau divinitatea, sau așa cum face țăranul nostru din „Povestea poveștilor „ de Ion Creangă...

Secerișul, treerișul și măcinișul sunt mai mult sărbătoare și ritual decât muncă. La seceriș participă toată obștea: „Și-a strâns fine și vecine /și vreo trei babe bătrâne / care știu rândul la pâine”. Prin fini se înțelege tot neamul, atât de sânge cât și de afinitate, iar prin vecini, supușii; orația tradițională moldovenească se referă la țărani supuși care se numeau „vecini” în Moldova.

Activitatea practică, ritualul magic al diviziunii muncii este vizibilă: întemeietorul, bărbații, copiii și tinerii, bătrânii, fetele „ ochesele”, nevestele „tinerele”, fiecare îndeplinește o anumită activitate cu ritualul potrivit, păzit cu strășnicie de bătrâne care știu rândul la ritualului, „care secerau/ și prin lan parcă-notau /care snopii îi legau /care clăile clădeau /care clăile cărau /la capătul pământului/în bătaia vântului”. Capătul pământului are înțelesul de capătul ogorului.

Treerișul se face prin magie ritualică cu „ zece iepe /tot sirepe” mânate „împrejurul parului / deasupra fățarului” (fățarul era locul unde se întindea grâul pentru a fi călcat de cele zece iepe pentru a fărâma spicele în care erau boabele).

Măcinișul se face târziu, la începutul iernii, când nu mai erau alte surse de hrană, și când, „Lunca Mare frunză n-are / Lunca Mică frunza-i pică”. Moara speriată de bogăția rodului se transformă în animal și fuge: „Hoța cea de moară / când văzu atâtea cară / încărcate cu povară /puse coada pe spinare / și plecă la Lunca Mare”. Morarul la rândul lui, „meșter bun” se deghizează în păstor, tipic mioritic, „și-și luă cojoc mișos /și-l îmbrăcă pe dos/ și-și luă ciocanu- brâu / și-și mai luă și-un frâu”, prinde animalul, îi domină energiile ascunse, îl lovește cu ciocanul în câteva puncte specifice prin care sunt anihilate forțele malefice și revine la starea inițială și firească.

Întoarcerea de la moară este ca un alai victorios:” Traian mult se bucura... / apoi călare suia / și voios se înturna/... Dochiana cea frumoasă / auzea tocmai din casă / chiotul flăcăilor / scârțâitul carelor”.

Pâinea care se face pentru îndestularea tuturor și jertfă pentru divinitate este o pâine specială, cu multe semnificații, colacul. Colacul cu cele două funii împletite semnifică legătura inseparabilă dintre cei doi creatori de pâine, omul și divinitatea, legătura dintre forțele terestre și forțele celeste care au făcut grâul să incolțească și să rodească. Forma rotundă a colacului semnifică ciclul natural anual, discul solar, hora bucuriei pâinii. Obștea fiind creștină, colacul este „colac rumen și frumos / Trupul Domnului Hristos „ și este rupt în cruce în ritualul creștin al împărțirii pâinii: „și l-a rupt în două / și ne-a dat și nouă / și l-a rupt în patru /și-am mâncat tot satul”.

Întemeietorul de obște, (oblăduitorul locului) are grijă în primul rând să îndestuleze poporul său:”Atunci a-mpărțit vreo cinci /la flăcării cei voinici / și-a -mpărțit vreo trei colăcei / la copiii mititei” fapt pentru care primește dragostea și considerația

celor din jur și în primul rând a celei cu care s-a însoțit: "iară mândrului bărbat/ îi dădea un sărutat".

Pâinea este răsplata firească pentru lucrătorul pământului care a îndeplinit toate rânduielile, ritualurile și lucrările necesare, care s-a dovedit harnic, smerit și păstrător de datină și care nu cere nimic divinității decât un comportament firesc, un echivalent pentru adorația și închinăciunea adusă potrivit statusului divin și pentru jertfa de pâine.

Plugușorul se sfârșește cu urarea ca toți cei care vor purcede la crearea pâinii să obțină roadă bogată cu care să se hrănescă, să aducă jertfă și să dăruiască și pe urători: „ Cum a dat Dumnezeu an /holdă bună lui Traian / astfel să dea și la voi / ca s-avem parte și noi”. Urarea de belșug de pâine este completată cu urarea de sănătate ca să te poți bucura de răsplata muncii și urarea de bunăstare generală care în fond, ca și „ Bună ziua” sunt formule magice cu rolul de a impulsiona și a dirija energiile benefice.

Rev. „Movila lui Faur”, nr. 4, 2005, Șcheia, pag. 7.

PLUGUȘORUL

Aho, aho! Copii și frați
Stați puțin și nu mânați
Lângă boi v-alăturați
Și cuvântul mi-ascultați.
S-a ascultat mai an
Bădica Traian,
Pe ochi negri s-a spălat,
La icoană s-a-nchinat,
Cu strai mândru s-a-
mbrăcat
Și în grajd el a intrat,
Și-a ales un cal
Mândru ca focul,
Negru ca corbul;
Un cal iute, năzdrăvan
Cum îi place lui Traian!
Cal învățat
La încălecat:
Cu șaua de aur,
Cu nume de Graur,
Cu frâu de mătăasă
Cât vița de groasă;
La picioare potcovit
Cu potcoave de argint!
El în scări s-a ridicat,
Peste câmpuri s-a uitat
Ca s-aleagă-un loc curat
De arat, de semănat,
Tocmai la Mărul Rotat.
Mânați, măi!
Hăi, hăi!
Și s-a apucat într-o joi
C-un plug cu doisprezece
boi:
Boi bourei,
În coadă cudălbei,
În frunte țintăței,
La trup de mii de lei,
Mânați, măi!
Hăi, hăi!
Și s-a apucat de arat
Din zori până în-serat,
Brazdă neagră-a răsturnat,
Și-n lungiș, și-n curmeziș

La voiosul aluniș.
Dar n-a terminat de arat,
Căci pe înserat
Plugul i s-a aninat
Într-un os de rămă
Și s-a făcut mii, fărâcă!
Și se duse ca să-l dreagă
Și-a umblat noaptea
întreagă
Până când a nimerit
La un meșter prea vestit:
Cu capul ca sfecla,
Cu dinții ca grebla,
Cu ochii beliți,
Cu luleaua-n dinți,
Cu-o izmană trasă,
Cu una netrasă
Și barba nerasă.
El cu ciocanul ciocănea
Și cu pila tot pilea,
Apoi pe brazdă-l puneă
Și plugul singur mergea!
Mânați măi!
Hăi, hăi!
Și din nou mândru bărbat
S-a apucat de arat,
Brazdă neagră, brazdă
lungă,
Tot pământul să-l ajungă!
Și-a mai arat cât a mai arat
Și apoi a semănat
Grâu mărunț și grâu de
vară,
Deie Domnul să răsară,
Până-n seară,
Dacă nu, la primăvară!
Mânați, măi!
Hăi, hăi!
Bine treaba n-a gătit,
Iată, măre, s-a stârniț
Un vânt mare pe pământ
Și ploi multe după vânt!
La lună, la săptămână
Și-a umplut cu apă* mâna

Și se duse ca să vadă
De i-a dat Dumnezeu
roadă.
Traian mult se minuna
Lanul tot când mi-l vedea:
Grâu-n pai ca trestia
Și în spic cât vrabia!
De pe cal se apleca,
Trei spice-n mână lua,
În palmuțe le freca,
Boabele în dinți spârgea
Și acasă că pleca
Și de la poartă striga:
Măi femeie, măi femeie
Grâul nostru o să pieie!
Taci, bărbate, blestemate,
Că doar târgul nu-i
departe.
Om merge-n târg la Ivănești
Și-om cumpăra secerele
Frumușele
Cu mănunchi de vioarele
Pentru fete ochesele
Și neveste tinerele!
Om lua și seceri mari
Pentru secerători tari!
Mânați, măi!
Hăi, hăi!
Și-a strâns fine și vecine
Și vreo trei babe bătrâne,
Care știu rândul la pâine!
Era o babă bătrână,
Cârnă, bocârnă,
Cu dinții de lână,
Cu dreapta secera,
Cu stânga polog făcea,
Și prin lan parcă-nota!
Fetele polog făceau,
Flăcăii snopii legau,
Snopii în clăi îi clădeau,
Alții în care-ncărcău
Și la arie plecau.
La capul pământului,
În bătaia vântului!

Mânați, măi!
 Hăi, hăi!
 Traian încă de vedea,
 Tare mult se bucura
 Și din grajd iute scotea,
 Zece iepe ,suriepe,
 De câte nouă ani sterpe;
 Și pe toate le-a dus
 Și pe toate le-a pus
 Împrejurul parului,
 Deasupra fățarului.
 Iepile cu copitele treerau,
 Cu nările vânturau,
 Cu urechile-n saci turnau,
 Flăcăii sacii legau,
 În harabale –ncărcau
 Și la moară că plecau.
 Mânați, măi!
 Hăi, hăi!
 Iară hoța cea de moară
 Când văzu atâtea cară
 Încărcate cu povară,
 Puse coada pe spinare
 Și plecă la Lunca Mare!
 Lunca Mare, frunză n-are,
 Lunca Mică, frunza-i pică,
 Sări voinice de-o ridică
 Cu-n dărăb de mămăligă!
 Mânați, măi!
 Hăi, hăi!
 Iar morarul, meșter bun,
 Văzând că moara-i pe
 drum,
 Își luă cojoc mișos
 Și mi l-a întors pe dos,
 Mai puse-un ciocan în brâu
 Și își mai luă și-un frâu
 Și apucă pe cărare
 Să ajungă-n Lunca Mare:
 _ Trr, trr, trr și na, na, na!
 N-are lupul ce mânca!
 A băgat moara-n lăptoc
 Și-a așezat-o la loc,
 I-a dat un ciocan în șele
 Și a pus-o pe măsele!

I-a dat și-un ciocan în
 splină,
 Și a pus-o pe făină.
 Iar flăcăii toarnă-n coș,
 Grâu mărunțel de cel roș,
 Și atunci de îndată
 Curgeau boabele pe piatră,
 De sub piatră în covată
 Curgea făină curată.
 Mânați, măi!
 Hăi, hăi!
 Traian mult se minuna,
 Zeciuală morii da,
 Și carăle încărcă,
 Pe cal iute-ncăleca
 Și spre casă se-nturna.
 Mânați mii!
 Hăi, hăi!
 Dochiana cea frumoasă
 Auzea tocmai din casă,
 Scârțâitul carelor,
 Chiotul flăcăilor!
 Ea-n cămară alerga
 Și o sită alegea,
 Sită bună, sită deasă,
 Tot cu firul de mătăasă!
 Și-a cernut cât a cernut
 Și covata s-a umplut,
 Că sus tobele băteau,
 Negurile jos cădeau.
 Mâneci dalbe sufleca
 Și aluatul frământa
 Și-apoi după ce dospea,
 Colaci mari că împletea,
 Colac mare și rotat,
 Pe piatra morii măsurat!
 Pe lopată îi punea,
 În cupe îi așeza
 În cuptor îi arunca
 Și cuptorul astupa.
 Mânați, măi!
 Hăi, hăi!
 Apoi iarăși cu lopata,
 Rumeni îi scotea și gata!
 Colac mare și frumos,

Trupul Domnului Hristos!
 Și l-a rupt în două
 Și ne-a dat și nouă!
 Și l-a rupt în patru
 De-a mâncat tot satul!
 Și-a-mpărțit vreo cinci
 La flăcăii cei voinici;
 Și-a-mpărțit vreo trei
 La copiii mititei!
 Iară mândrului bărbat
 I-a dat și un sărutat!
 Mânați, măi!
 Hăi, hăi!
 De urat am mai ura
 Dar ni-e că vom însera,
 Nu suntem de ici-colea,
 Ci tocmai de la Cuca
 Muca,
 Unde-i măliga cât nuca
 Și-o păzesc mulți cu
 măciuca!
 N-apuci să iei firmitură,
 Că rămâi fără-de căciulă;
 Nu ca la Badea Traian,
 Roadă bună an de an.
 Domnul să dea și la voi,
 Ca s-avem parte și noi!
 La anul și la mulți ani!
 Mânați ,măi!
 Hăi, hăi!

JOCURILE CU MĂȘTI

Ca gen aparte, aceste manifestări prilejuite de sărbătoarea Anului Nou sunt niște jocuri cu caracter mai mult de pantomimă, cu temă mai mult profană.

Dintre acestea, răspândite în zona noastră sunt jocul caprei și a ursului. În ultimul timp, sporadic, au mai apărut jocul cerbului, struțului și căluțul.

Capra a fost socotită la români ca animalul care dă semne dacă vremea va fi rea sau bună. Jocul caprei se desfășoară secvențial: vinderea (moartea) caprei, bocirea (descântarea, lecuirea sau înmormântarea) ei și învierea, care bineînțeles, aduce bucuria generală exprimată prin dans, muzică și poezie specifice.

La origine acest ceremonial se pare a fi fost ceva grav, dar în cadrul sărbătorilor agrare jocul a devenit un ritual menit să aducă rodnicie anulului care urmează, îndeplinind în acest fel și funcția de urare.

Dansul caprei se desfășoară sub forma imitării animalului mergând fie în două, fie în patru picioare. Impresionante sunt costumația bogată și pestră, agilitatea cu care se mișcă jucătorul, clămpăniturile ritmice scoase într-un anumit chip din botul de lemn. Nu lipsesc nici versurile cântate sau strigate, adesea umoristice, chiar picante, aluziile la mișcările ce trebuie să le facă ori la darurile pe care urmează să le primească protagoniștii. Este clar că jocul caprei are un caracter ritualistic și că multe gesturi și acțiuni se fac sub semnul fertilizării câmpurilor și al reînvierii vegetației, deci a dispariției iernii și prevestirii primăverii. De aceea cele mai multe dintre aceste jocuri cu măști se încheie cu parodiarea scenei înmormântării urmată de înviere.

Jocul caprei este un prilej de etalare sincretic a unui alai pitoresc inclus într-un spectacol de poezie, dans și cântec, în care sunt individualizate niște personaje din lumea satului cum sunt căpitanul, ciobanul sau moșul, jidanul sau negustorul de animale, (șufarul), doctorul, harapii, (uneori cazacii), țiganul, baba care prin măștile purtate, prin costumele reprezentative, prin strigăte, chioțe, mișcări caraghioase sporesc nota de umor și veselie, dând uneori o nuanță de grotesc.

În zona noastră jocul caprei practicat în satele Căuești, Șcheia, Poiana Șcheia se impune prin pitorescul aparte al alaiului doar cel de la Poiana Șcheia. Alaiul acesta este preocupat de realizarea unui spectacol complet și variat, impresionând prin îmbrăcăminte, măști sugestive, muzică și dans cât și prin textul de cele mai multe ori adaptat la specificul locului și cu interesante elemente de noutate, actualitate și autentic. Spectacolul începe cu jocul caprei, apogeul fiind virtuozitatea ursarului, iar încheierea fiind făcută de gloata țiganilor în nota lor specifică, gălăgioasă, de aparentă harababură.

JOCUL URSULUI

În zona noastră se practică acest obicei în două variante: una în care se pune în valoare mai mult textul, prin pitorescul și umorul său și a doua, în care iese în evidență virtuozitatea cu care cântă și joacă ursarul. Ambele variante pot fi însoțite de un al treilea personaj, baba sau țiganca, și, pot sau nu fi acompaniate de muzică. Ambele variante ilustrează principalele secvențe ale spectacolului: prezentarea, jocul, îmbolnăvirea și lecuirea ursului, apoi urarea finală în manieră sărbătorească. Spectacolul impresionează prin pitorescul alaiului și costumelor, prin hazul susținut de text, gesturi, sirigături și dans.

Varianta a I-a

Ursarul:

Mai la o parte, mai la o parte
boierimea,
să intre și țigănăria
cu feciorul lui Bulibașa Ștrulea
cu trei nasturi la căciula
și cu pantalonii de țol,
cu bârneața tricolor,
cum se poartă-n sărbători!

Gea, hii, mă!

Să nu credeți că suntem de pe ici colea.
Suntem de la Cuca _Muca
unde-i măliga cât nuca
și-o păzesc 24 cu măciuca!
Și-am vrut să iau o firmitură
dar am primit o pălitură
de mi-a sărit fundul la căciulă.

Gea, hii, mă!

Eu nu-s fecior de terchea –berchea
de câțiva bănuți perechea,
ci-s feciori de oameni mari,
gospodari și ghinărari.
Tata era gospodar, dumnealui,
avea cinci cloște la un pui,
îl tot cauți și tot nu-i!

Gea, hii, mă!

Toți frații mei s-au ales
oameni cu carte,
cu podul plin de bucate
și cu ghioage afumate!
Cu palate luminate,
cu ferestre într-o parte
și porțiță de rogoz,

când pui mâna pică jos.
Numai eu ginere de popă
am ajuns să bat din tobă,
din tobă, din darabană
să-mi dea lumea de pomană.

Gea, hii, mă!

C-am căpătat și eu un pui
de urs,
din vârful de munte adus.
Tocmai de prin Spania
l-am adus cu sania;
l-am adus cu avionul,
l-am crescut cu biberonul,
l-am făcut mare și gras
și i-am pus verigă-n nas
și de coadă mi l-am tras.

Gea, hii, mă!

L-am adus cât un cățel,
l-am crescut cât un vițel
și-acum bate satele,
însăimântă fetele,
ia-n brațe nevestele
și le mușcă buzele!
Tot pe cele tinerele
cu care mă dam eu tumba cu ele
în tinerețele mele!

Gea, hii, mă!

Dar unde-i gospodarul
de la casele dumneavoastră
înalte și luminate?
Să ne dea și nouă concursul
că ni se frământă afară ursul,
și-i cam brumă și cam ceață

Și se udă dihania pe blăneată.

Gea, hii, mă!

Îl primiți, sau nu-l primiți?

Haide, nu vă caliciți!

Că vă face Cimilică

o Ceaurouă, rouă,

ca vara când plouă

și una nici mai mare, nici mai mică,

cât o gură de ulcică

sau un fund de pălărie

unde fac țiganii cumătrie.

Gea, hii, mă!

Mă, Cimilică pușor

să iei sama la ușor

să ne iasă-un frâncușor,

să ne cumpărăm ciuboțele,

să se bunghească fetele la ele,

că ni s-au rupt opincile

și ne râd românele!

Gea, hii, mă!

(intră în scenă ursul însoțit de țigancă,

și de muzică)

Foiliță otrocoală

ieși Marișo la iveală

și-ți flutură pletele

să te vadă fetele.

Foiliță foi de fag,

hai, fă țupa peste prag

și te suie pe ciomag

ca fasolea pe harag!

Hop ha, ține-așa ...

Nu te da nu te muia

că pun mâna pe-o nuiă

și te-ncep a măsură.

Joacă bine, mărunțel,

ca frunza de pătrunjel!

Joacă bine, măi Martine

că-ți dau pâine cu măslina

și-o bucată de curechi

și-un ciocan peste urechi!

Hop ha, ține-așa....

.....

Marișo cu nasul lung

duce mâncare la plug:

între nas și-ntre urechi

duce oala cu curechi;

Între nas și-ntre verigă

duce traista cu măligă.

Hop, ha, ține-așa

.....

Scutură-ți cordelele

să te vadă fetele.

Ia mai saltă dintr-o mână

să-ți dau oala cu smântână.

Ia mai saltă din picior

ca la domnul procuror.

Ia mai saltă din buric

ca madamele la târg!

Hop ha, ține-așa

.....

(ursul cade)

Auleu, măi Cimilică pușor

ce-ai pățit, frate, că mor!

Sări Pirando crăcănătă,

Mai descântă-ursu-odată!

Hai, Marișo, scoală fată!

Când te vad așa culcată

parcă ești vacă fătată!

Țigancă: Ursulică, Cimilică,

vin –la baba să te strângă!

Auleu, da ești cam rece,

hai la baba să te frece!

Să te scuipe baba-n ochi

ca să-ți treacă de diochi;

să te calc pe bățatură

să-ți sară dinții din gură,

și să n-ai vătămătură!

Te ung pe la gâtiță

cu untură de cârțiță;

să-ți treacă îți pun la bot

na, un hoit de câine mort!

Gea, hii, mă!

(ursul mormăie, se scoală și joacă)

Haide joacă mărunțel

ca frunza de pătrunjel.

Ia te uită cum și-o fac,

ori mi-s popă, ori mi-s drac.

Haide, joacă ursule,

că se uită fetele

și-și dau ghiont nevestele

de se miră babele!

Hop, ha, ține-așa.....

*Frumoasă-i Marița mea
cu capul cât banița,
cu ochii cât solnița
și fundul cât râșnița!
Marița de la Galați
cu fusta de șapte lați,
se uită doar la cei nalți!
La cei mari și cu bani mulți,
nu la cei mici și mărunți
în pungă c-un firfiric
și îngrămădiți de frig!*

Hop ,ha, ține-așa...

(Cules de M. Nastasă în anul 2006 de la Gh. Mardar (Jan a Marghioalei) din Șcheia, în vârstă de 78 de ani).

*Fă Marițo, să trăiești,
să te plimbi prin București,
prin palate boierești
cu cordele țigănești!
S-aduci și la tetea bani:
La anul și la mulți ani!*

*Ho, mă Martine! Na ciurelul
du-te la gospodar să-ți dea colăcelul
și gologănelul
Să ne umplem portofelul!*

Așa, fă frumos, mă!

VARIANTA a II a

*Bună seara gospodari!
Venim cu ursul din deal.
Joacă bine. Hai, voiți
Ursul nostru să-l primiți?
Na, na, na, Martine ,na,
Nu te da nu te muia,
Că pun mâna pe-o muia
Și te-ncep a măsură!
Și nuiăua-i de răchită,
Merge roata prăvălită.
Aruncă-te la pământ
Și ascultă-mă ce-ți cânt!
Când erai mai mititel
Erai foarte frumușel;
Dar de când ai crescut mare
Mă dai jos de pe picioare
Na, na, na, Martine, na,
Nu te da nu te muia,*

*că pun mâna pe-o muia
Și te-ncep a măsură!
Și nuiăua-i de răchită
Merge roata prăvălită.
Joacă, joacă ursule
Că s-or coace prunele
Și te-i îngrășa mai tare
Și te-i muia de picioare.
Joacă, joacă urs nebun
Că de nu-ți fac pielea scrum!
Na, na, na, Martine, na,
Joacă și nu te lăsa.
Hai, ieși ursule afară
C-om veni la anul iară.
Sănătate gospodari
La anul și la mulți ani!*

(Informator M. Bojoagă, Șcheia, 52 de ani)

TEATRUL HAIDUCESC

Din suita manifestărilor prilejuite de Anul Nou fac parte și spectacolele de teatru religios, cum ar fi Irozii, Vicleimul, creații ale unor dieci sau dascăli ce datează probabil din primii ani ai creștinismului, dar și spectacolele de așa zis teatru haiducesc, și acesta o creație a unor intelectuali, cu un pronunțat caracter laic, ca răspândire, preponderent în Moldova și care îmbracă ideea luptei pentru slobozenia dinlăuntru, deci aspectul social, cu lupta pentru apărarea ființei naționale, adică slobozenia dinafară.

Lupta lor îmbracă forma unei răfuiei cu cei ce nu le îngăduie slobozenia dinlăuntru, ciocoi, boierii, asupritorii în general, cât și cu cei care încalcă pământul scump al patriei, năvălitorii.

Acțiunea este următoarea: câțiva haiduci se găsesc în codru așteptându-și căpitanul și cântă despre faptele de dreptate pe care le-au săvârșit în lupta lor împotriva asupritorilor. Când sosește căpitanul n-au timp să-și manifeste bucuria deoarece sunt înconjurați pe neașteptate de poteră, căpitanul este arestat, pus în lanțuri și urmează a fi judecat și condamnat la moarte, prilej cu care haiducii îl jelesc. Prin mijlocirea unor pungi cu bani și a altor personaje (Sortalina, Vânătorul) poterașii îl lasă liber. Această libertate obținută de căpitan nu exclude lupta pe care o duc haiducii.

În formațiile haiducești Anul Nou și Anul Vechi apar ca niște personaje alegorice cu rolul de a simboliza trecutul cu lipsurile lui și viitorul dătător de speranțe. Anul Vechi este de fapt un cioban care filozofează în sensul omului de bun simț. El cântă doina ca un om fericit și mulțumit de viața sa petrecută în mijlocul naturii. Dacă la început pare dezorientat, în final devine optimist, strecurând în sufletul spectatorilor buna dispoziție.

Din când în când intervine corul grupului înnodând acțiunea episod cu episod prin melos și acordând dramei ceva din ambianța teatrului. Cântecele haiducesc e punctat cu scurte și exacte notații de stări de suflet: jalea haiducului închis în temniță e exprimată și prin imaginea armelor ce stau ascunse și ruginesc, durerea e luminată de speranța revenirii la viața de voinicie odată cu primăvara, tristețea vieții de iarnă e sugerată de statul la „para focului” și zăcutul „de dorul codrului”.

Creația vine sigur dintr-un mediu intelectual pentru că multe din versurile ce compun textul pot fi identificate în poeziile lui Vasile Alecsandri sau a altor scriitori din secolul al XIX-lea, precum și multe din melodiile prezente vin din zona cântecului patriotic.

Comunicarea prin cântec __ prin asta se întrec de regulă haiducii __ folosește trei cadruri: muzical, lingvistic și mimico-gesticular, toate trei funcționând concomitent, sincretic. Elementul mimico-gesticular este un mod de reliefare, de accentuare, de participare și nu procedeu de descriere al unui obiect, persoană sau fapt. Cântecele are ca funcție dominantă esteticul, manifestarea ne pune în fața unui act educațional formativ al folclorului ce se prezintă prin materialul său artistic și prin raportul dintre indivizi, prin cunoștințele despre lume și societate, toate reflectând tradiția dar și prezentul.

În zona noastră acest obicei circulă sub forma Jienilor, Banda lui Iancu Jianu sau Haiducii în trei variante, puțin diferențiate ca text și melos, la Șcheia, Drăgușeni și Căuști.

Acest spectacol a fost introdus în zona noastră prin anii 1920 __ 1922 de către un grup de tineri intelectuali ai satului Șcheia. E vorba de Theodor Dulceanu care a adus textul de la un coleg din Basarabia și de Constantin Nonea. Aceștia au atras și pe alții și au organizat pentru prima dată în satul Șcheia, la Anul Nou o astfel de manifestare pe care mulți o priveau curioși la vremea aceea. Acești tineri au fost: Th. Dulceanu, C. Nonea, Gr. Panaite, C. Budu, T. Florea, M. Crețu, V. Crețu, C. Dulceanu, C. Chiriac, toți elevi la școlile medii din Iași sau din Vaslui. Acțiunea lor se pare că nu a avut prea mult succes atunci, însă mai târziu, învățătorul Grigore Panaite împreună cu Catinca Dodoloi Lazăr au ales melodiile pentru textul păstrat, au instruit un grup de tineri care de –altfel s-au remarcat la un Festival la Vaslui și au reușit să impună această frumoasă tradiție ce se păstrează și astăzi în mare parte la fel.

Prin deceniul al optulea al secolului trecut s-a pus în circulație în Șcheia de către profesorul M. Năstasă un text în manieră haiducească, Vestitorii, și se pare gustat și apreciat de comunitate, având ca temă vestirea Anului Nou aducător de speranțe și vestirea întregirii neamului, vis dintotdeauna al tuturor românilor.

Haiducii

(varianta Căuești)

(Haiducul 1, haiducul 2, căpitanul, vânătorul, moșneagul (Anul Vechi)

Toți : Iată Anul Nou s-a apropiat,	Lumea toată-am curățat	Că moșnegul are barbă
S-a apropiat ca un împărat,	De ciume și de holere	Albă și sură
Ca un împărat,	Și de alte boale grele.	Dusă de-un cot de la gură
De Dumnezeu Sfântul	Toți:	Tu să pleci din fața mea
Binecuvântat.	Tu-n lume când ai intrat	Căci cu cața-n cap ți-oi da
Cu coroane-mpodobite,	Lumea toată-ai curățat	Hai, vorbește mai curând
Cu flori de raiuri,	De ciume și de holere	Că-ți bag cața asta-n gât!
De la maica preacurata.	Și de alte boale grele.	Anul Nou:
Primiți cu veselie,	Anul Nou:	Eu , pe-acest unchiaș
Primiți cu bucurie Anul Nou,	Frunzuliță grâu mărunt,	bătrân
Anul Nou.....	Măi doruleț, măi!	Îmi vine să-l fac praf
Căci iată-l, ca o mireasă	Eu sunt Anul Nou sosit,	și scrum
Vă vine-mpodobit!	Măi doruleț, măi!	Cu-această ghiogă
Anul Nou:	Și vă vin împodobit,	șintuită
Eu sunt Anul Nou sosit	Cu aur și cu argint.	Pentru capul lui
De lume foarte dorit	Bună seara, frățiore!	pregătită.
Ca să am și eu un nume	Eu sunt Anul Nou!	Îmi vine să îl omor
Lăudat de-acest popor.	Toți:	Cu preasfinșitul acest
Toți:	Anul Nou, felicitare,	buzdugan
Bine-ai sosit Anul Nou	Timp frumos, bine-ai venit!	Al bravului meu popor!
Ager , mândru ca și-un leu	Noi îți facem o urare	Toți:
Ca să ai și tu un nume	Cu glas dulce, lămurit.	Odată cu Anul Nou
Lăudat de-acest popor.	Anul Vechi:	Cel de mult dorit, dorit
Anul Nou:	Cum mă, îți pui ale tale tinerețe	Cu flori și cu
În lume când am intrat	Cu a moșnegului bătrânețe?	Trandafiri

Roșii, împodobiiți
 Ca să dăm la toți și toate
 Ce ne-au așteptat
 Și cu darul lui Iisus
 Li s-au închinat.
 Dăruim ca prin Adam,
 Căci din el suntem
 Și la mulți ani să trăiți,
 Vă felicităm.
 Moartea ne vine, dar nu ne pasă, Că-ți bag sabia în gât!
 Moartea-n războaie e mult frumoasă, Jianu:
 Moartea haiducă noi o dorim: Cum mă,
 Jurăm, jurăm cu toți Tu la prima întâlneală
 Ca să murim! Mă pui pe mine la propeală?
 Pentru Jianul ce pătimește, În furia ce mă găsesc
 Pentru Jianul ce ne iubește, Îmi vine să te zdrobesc
 Pentru Jianul ce acum sosește, Cu-această flintă oțelită
 Jurăm, jurăm cu toți Pentru tine pregătită.
 Ca să murim! Află că eu sunt Iancu Jianu,
 Haiduc 1: Căpitanul codrilor,
 Uite-l vine prin colnici Spaima fanarioșilor
 Însoțit de-ai lui haiduci. Și moartea ciocoilor!
 Căpitanul: De nu-ți vine să crezi
 Las-să vie că nu-mi pasă Mergi în codri și-ai să vezi:
 Că mi-i sabia tăioasă! Unde-s tufele mai mari
 Las-să vie câți or vrea Zac în sânge greci, avari!
 Că noi piept cu ei vom da! Unde-s tufele mai mici
 Jianul cântă: Stau pitiți ai mei haiduci
 De la maica am supt lapte, Și ei, și ei sunt haiducii mei
 Lapte dulce, haiducesc Care bagă groaza-n voi!
 Și-s voinic, măi, lupt cu șapte Căpitanul:
 Căci am sânge voinicesc! Sai, mă dragă vânător,
 Și-am crescut ca stejărelul Dă-mi o mână de-ajutor
 De măicuța-ngrijorat Că pe-acest Jian îngrozitor
 Și am brațe tari ca fierul Capu-mi vine să i-l zbor
 Că mi-i sângele curat! Cu-această sabie, săbioară,
 Toți: Prea iubita mea surioară!
 Iarna vine, vara trece Vânătorul:
 Și pădurea s-a rărit, Măi Jiene, îngrozitor,
 Ziua-i viscol, noaptea-i rece, Ce adesea faci omor,
 Greul vieții a sosit! Nu grăbi a te răsti
 Tot mai bine, măi haiduce, Pe-acest om de-l omori
 Să plecăm noi spre colnice. Că eu sunt frate cu el
 Azi haiduci nu sunt de loc Și te-njunghii ca pe-un miel!
 Cu mântăi și cu cojoc. Că el e frate cu mine
 Astăzi haiducii își fac Și te-mpușc ca pe un câine!

Jianul:
 Înainte de a mă-mpușca
 Un cântec îți voi cânta.
 Îți voi zice cântecul
 Ce mi-i drag ca sufletul.
 Vânătorul:
 Să-mi cânti!
 Jianul:
 O, prea iubită maică,
 Oriunde vei fi
 Fiul tău te chiamă
 Spre a-l mântui
 Din aceste lanțuri
 Grele și feroase,
 Din aceste ziduri
 Mari și-ntunecoase.
 Și de-o fi vreodată
 Și-oi putea scăpa
 Să-mi arăt în lume
 Și puterea mea.
 Sortalina:
 Iată-mă, iată-mă c-am sosit
 Și nimic în cale nu mi-a ieșit!
 Ah, dragă Jiene,ți-aduci
 aminte de grădina cea
 frumoasă cu doi arbori și doi
 copilași?
 Ce bine și ce frumos era!
 Și-acum te dai supus morții?
 Iată că mă dau și eu! (scoate
 pumnalul și vrea să se sinucidă)
 Haiducul2:
 Oprește,oprește căpităneasă,
 Că scumpul tău amant
 va fi grațiat!
 Jianul:
 Nu mă dau, dar să-mi cânti
 cântecul ce ți-i drag ca sufletul
 Sortalina:
 Hai Jiene tu cu mine,
 Și nu mă lăsa pe drum
 Fie-ți milă, zău, de mine,
 Te rog eu cu suflet bun.
 Jianul:
 O, dragă Sortalină,
 Cum n-aș merge ,dar nu pot

Căci stă garda lângă mine Tremurați în pieptul vostru Când le cresc cornițele.
Și mi-i frică de vreun glonț. Și v-ascundeți în oraș, Dragă mi-i oița ciulă,
Sortalina: Că Jianu nu-i prostuț, Ca și fata cea fudulă.
Hai ,Jiene, nu te teme Te face să fugi desculț. Dragă mi-i oița laie
Că eu pot ca să te scap: Iu, ha, ha, tra, la, la Ca și fata cea bălaie.
Voi mai da ceva din galbeni A scăpat Jianul , ia! Rufe albe ca omătul
Și apoi vei fi scăpat. Iancu mergea-nainte Se iubește cu cumătrul!
Jianul: Pe-un cal ager și sur Rufe albe ca chișleagul
Scumpă ,dragă Sortalină, Și peste-mbrăcăminte Se iubește cu moșneagul!
Dac-ăș ști că tu mă scapi Purta piele de urs. Și din parte-mi
Să-mi mai văd eu copilașul ! Iancu e mare, cu onoare și respect , vă rog
Și atunci eu pot să mor... Iancu e tare, primiți mica mea felicitare
Sortalina: Cu el să fii, și La mulți ani, să trăiți!
Hai, Jiene, nu te teme, Tu însoțește și însuflețește Să vă dea Domnul de toate,
Ușa s-a închis cum știi, Pe ai tăi fii! Și-o coșarcă cu parale,
Cu lăcata haiducească, Moșneagul(Anul Vechi: Iar la moșu un bacșiș mare!
Cu douăsprezece chei. Bună seara, frățioare! Fie cât de mic,
Jianul: De când umblați prin sate Moșu nu zice nimic.
Stând sub paza acestor Și prin orașe Fie cât de mare,
Domnișori N-ați văzut vreun doftoraș? La moșu nu-i supărare.
Mi-a venit un gândișor, Că mi s-au îmbolnăvit oile Dar la anul care vine
Măi dragă, vânător. De-o pustie de gălbează, Să dați oile la mine
Să-ți dau o pungă cu poli Numai Domnul de sus să le vază! Că din zece oi
Să mă scapi de la-nchisori, Anul Nou: Vă dau o piele-napoi!
O pungă cu mărunțele De când umblăm prin sate și prin orașe Toți,(cântă):
Să mă sapi de lanțuri grele; n-am văzut nici un doftoraș; Rămâneți cu bine,
Și o pungă cu bani mărunți dar cel mai bun doftoraș sunt eu: fiți fericiți,
Să mă văd scăpat în munți. Tai oaia, o jupuiesc,pielea și carnea Anul care vine să ne
Vânătorul: mi-o iau mie și sângele ți-l dau ție! mai primiți.
I-auzi, măi dragă leat De cât sânge ai băut Anul Nou ferice,
Ce spune acest Jian legat: Și nasul ți s-a -nroșit! cu bucurie,
Să ne dea o pungă cu poli Anul Vechi: Să vă dea Domnul
Să-l scăpăm de la-nchisori, Dacă ești așa bun doftoraș, tot ce doriți:
Și una cu bani mărunți hai la turma mea de oi! La anul și la mulți ani!
Să-l vedem scăpat în munți. Anul Nou:
Căpitanul: Înainte de-a merge la turma ta
Primește banii, măi dragă leat să-mi cânti cântecul
S-avem de băut și de mâncat ce ți-i drag ca sufletul.
Și cărțile de jucat. Anul Vechi:
Jianul e liber din partea mea Foaie verde de-artăraș Informator C. Iordache,52
Pușca de jos să și-o ia Eu sunt micul ciobănaș. ani, Căuești.
Și să plece unde-o vrea!
Toți cântă:
Iu, ha, ha! A scăpat Jianul ia!
A scăpat Jianul nostru,
Vai de, vai de poterași!
Masa-mi este pe-un picior,
Așternut câmpul cu flori.
Dragi îmi sunt oițele

HAIDUCII
(varianta Drăgușeni)

<i>Anul Vechi:</i>	<i>Tu ești Mircea sau Mihai,</i>	<i>Poate l-o fi prins potera</i>
<i>Bună seara cinstiți gospodari!</i>	<i>Vreun glorios trecut la rai,</i>	<i>lui Pristanda? Că va fi</i>
<i>De când stați cu toți la sfat</i>	<i>Sau vreun mic apărător</i>	<i>vai și-amar de noi!</i>
<i>N-ați văzut vreun om</i>	<i>Pentru-acest cinstit popor?</i>	<i>Haiducul 1:</i>
<i>Sau vreun domn</i>	<i>Anul Vechi:</i>	<i>Nu se poate una ca asta!</i>
<i>Să mă dea jos de pe tron?</i>	<i>Iară tu, tânără rămureață</i>	<i>Mai bine zi că-i la colnic</i>
<i>Haiduc 1:</i>	<i>Smulsă din a moșului musteață,</i>	<i>C-un purcel bine părilit.</i>
<i>Anul Vechi îmbătrânit</i>	<i>Prea mare îndrăzneală ai avut</i>	<i>Iancu bea și chefuiește,</i>
<i>Și la față încrețit,</i>	<i>Ca să mă-ntrebi cine sunt</i>	<i>Țara plânge și-l jelește!</i>
<i>Chiar acum mi s-a vestit</i>	<i>Și cum mă cheamă,</i>	<i>Noi un cântec să cântăm</i>
<i>Că cinstitul Anul Nou</i>	<i>Că și eu te pot întreba:</i>	<i>Și iancu Jianul va veni!</i>
<i>Vrea să stea în tronul tău.</i>	<i>Cine ești, cu ce nume te numești</i>	<i>Haiducii cântă:</i>
<i>Anul Vechi:</i>	<i>Căci pe loc te nimicesc!</i>	<i>Unde-i Iancu,</i>
<i>Tânăr, mândru haiducel</i>	<i>Anul Nou:</i>	<i>Jianul nostru?</i>
<i>Și la față rumenel,</i>	<i>Află că eu sunt Anul Nou vestit</i>	<i>Sus, sus, sus, la munte sus</i>
<i>cît mă vezi de moșnegel</i>	<i>Care-n lume am venit</i>	<i>C-acolo Jianu-i dus.</i>
<i>Nu mă dau pe cinci ca el!</i>	<i>Pe luptat și biruit;</i>	<i>Iancu bea și chefuiește,</i>
<i>Haiduc 1:</i>	<i>Iar pe tine-un ghiuj bătrân</i>	<i>Țara plânge și-l jelește!</i>
<i>Bine, vom vedea.</i>	<i>Te prefac în praf și scrum;</i>	<i>Sus, sus, sus, la munte sus,</i>
<i>Haiducul și Anul Vechi:</i>	<i>Și să piei din fața mea</i>	<i>C-acolo Jianu-i dus!</i>
<i>Iată Anul Nou, s-a apropiat,</i>	<i>Că mă bagi într-o belea!</i>	<i>Jianul:</i>
<i>Ne vine din ceruri ca un împărat,</i>	<i>Cu acest buzdugan</i>	<i>De la maica am supt lapte,</i>
<i>El iată ne vine –mpodobit!</i>	<i>Îți bag capul la cazan!</i>	<i>Lapte dulce, haiducesc;</i>
<i>Anul Nou:</i>	<i>Haiducul 1:</i>	<i>Și-am crescut ca stejărelul</i>
<i>Și-am zis verde fân cosit</i>	<i>Anul Nou și Anul Vechi,</i>	<i>Și am brațe tari ca fierul!</i>
<i>Eu sunt Anul Nou vestit</i>	<i>Decât să vă certați</i>	<i>Sunt voinic, mă bat cu șapte,</i>
<i>Care-n lume am venit</i>	<i>Mai bine un cântec să cântați</i>	<i>Cu șapte ca voi mă bat!</i>
<i>Pe luptat și biruit.</i>	<i>Să fim toți veseli, ca frați.</i>	<i>Toți:</i>
<i>Haiducul și Anul Vechi:</i>	<i>Toți:</i>	<i>Bine zici, Bade Jiene,</i>
<i>Bine-ai venit Anul Nou,</i>	<i>Acest an de veselie</i>	<i>Căci se-ncepe-a strâmtora:</i>
<i>Tânăr, mândru ca și-un leu</i>	<i>Cu toți să-l urăm!</i>	<i>Jandarmii din Peliniță</i>
<i>Ca s-avem și noi plăcere</i>	<i>Acest an de bucurie</i>	<i>Vor să ne bage-n belea!</i>
<i>De-al tău dar Dumnezeesc.</i>	<i>Cu toți să-l cântăm!</i>	<i>Jianul:</i>
<i>Anul Nou:</i>	<i>Ura, ura, ura !</i>	<i>Eu sunt voinicul Jian</i>
<i>În țară când am intrat</i>	<i>Haiducul 2:</i>	<i>Al hoșilor căpitan!</i>
<i>Toată țar-am curățat</i>	<i>Bună seara, frate Alexa!</i>	<i>Iau banii de la ciocoi</i>
<i>De boieri și de holere</i>	<i>Haiducul 1:</i>	<i>Și-i împart și pe la voi,</i>
<i>Și de chimuri foarte grele.</i>	<i>Să trăiești, frate Mătrăgună!</i>	<i>Și pe la copii orfani,</i>
<i>Anul Nou:</i>	<i>Haiducul 2:</i>	<i>Și la cei fără de bani.</i>
<i>Bună seara, veterane!</i>	<i>Oare ce s-o fi întâmplat cu</i>	<i>Bună seara, feții mei, haiduci</i>
<i>Anul Vechi:</i>	<i>Iancu Jianul nostru,</i>	<i>Și ai codrilor voinici!</i>
<i>Voiți, mândre căpitane!</i>	<i>Că de multă vreme</i>	<i>De când stați pe la poteci</i>
<i>Anul Nou:</i>	<i>nu l-am mai văzut?</i>	<i>N-ați văzut vreun biet ciocoi</i>

<i>Ce-a supt sângele din noi, Sau vreo liftă păgână Ce ne-a luat pâinea din mână? Haiducul 1: N-am văzut, Bade Jiene, Căci dacă vedeam Beleaua n-o găseam, Că încercam aceste flinte ruginite Pentru pieptul lor pregătite. În piept li le puneam Și banii pe loc scoteam! Jianul : Bravo, bravo feții mei haiduci Și ai codrului voinici! Dar decât să ne certăm Mai bine o scurtă cântare Să cântăm Și tot veseli rămânem! Toți: Cât va fi iarna de mare Ce-o să facem , vai de noi, Făr-de bani, făr de mâncare, Făr-de bani, făr-de ciocoi! Măi haiduce, haiducele, Iu, hai-ha, tra, la, la Vin să-ți dau armele mele, Iu hai-ha, tra, la, la. Arme bune de panduri Cu aur din jur în jur. Am o țară mult iubită, România nearvonită, Iu hai-ha, tra, la, la! Mulți dușmani au vrut s-o ia, Iu hai-ha, tra, la, la Și-au găsit haiduci în ea, Iu hai-ha, tra, la, la! Azi haiduci ca noi își fac Toți bondițe după plac. Hai haiduce-n codru verde De sub frunze nu se vede, Iu hai-ha, tra, la, la. Vânătorul: Măi Jiene îngrozitor Ce faci pradă și omor, Tu de-aici nu vei ieși Pân-ce-al nostru căpitan n-a veni!</i>	<i>Jianu: Da, vie ,măi, și-al vostru căpitan Că doar n-o fi Bogdan; Și chiar Bogdan de-ar fi Eu de-aici nu voi ieși Și de bani vă voi jefui! Vânătorul: Bine, vom vedea. Toți: Iată căpitanul, vine înarmat, El vine din ceruri, ca un împărat Și prinde pe Jianul cel de mult scăpat, cel de mult scăpat! Căpitanul: Aha, aha, bine te-am prins tâlhare Să te bag eu la-nchisoare! Căci de când tu mi-ai scăpat Mulți boieri ai mai prădat. Spune, pe unde-ai intrat De te-ai pus cu toți haiducii tăi la sfat? Spune, pe unde-ai ieșit De te-ai pus cu toți haiducii tăi la tălmăcit? Spune-n grabă ,cine ești, Cu ce nume te numești Căci pe loc te nimicesc! Jianul: Află mă,că eu sunt Iancu Jianu Voinicul și năzdrăvanul, Căpitanul hoșilor, Spaima fanarioșilor! De nu-ți vine să crezi Du-te-n codri și-ai să vezi: Unde-s tufele mai mari Zac în sânge-ai tăi avari; Unde-s tufele mai mici Stau haiducii mei pitici! Și-acesta-i haiducul meu Care varsă gloanțe-n tine Și te omoară, păgâne! Haiducul 2: Măi, nu te lega de-acest om Că e frate cu mine Și te-mpușc ca pe un câine! Căpitanul:</i>	<i>Pentru răspunsul ce mi-ai dat, meriți să fii arestat! Sai, măi dragă, vânător Și nu mă lăsa să mor Că-nfuria ce mă găsesc Capu-mi vine să-i zrobesc Cu-această sabie, săbioară Preasfințită surioară! Cu-acest hanger îngrozitor Să știi Jiene că te omor! Vânătorul: Treci Jiene , La-nchisoare, Nu mai sta sub mândrul soare Că-mpăratul minte n-are, Nici la hoși nu dă iertare. Te predai, sau nu te predai Că două minute ai Și capul ți-l tai. De nu-ți vine ca să crezi Uite-n tolbă și-ai să vezi: Unde-mi stă mie urecheatul Acolo-ți va sta ție capul! Jianul: Măi, feții mei haiduci, în grea cursă am căzut! Trebuie să ne predăm. Toți: Treci Jiene la-nchisoare, Jiene, Jiene! Lăcătuș la mânișoare, Iar din pielea ta cea moale Să faci teacă la pistoale; Iar din pielea de pe cap Să faci teacă la tesac! Jianul: Maică, măiculița mea, Nu mai pot din piept ofta! Află , maică, ce-am visat: Bzduganul sfărâmat, Pușca mea cea bună, nouă Am visat-o ruptă-n două.</i>
---	--	---

Maică, pistoalele mele Vânătoare, vânătoare Vânătorul:
 M-am visat fără de ele! Bagă mâna-ntre pistoale, I-auzi , măi bade Jiene,
 Puşca mea cea ghintuită Vei găsi o pungă mare. Pentru-a ta mare scăpare
 Am visat-o ruginită. Ia-ţi tu bani de însurat Eu să intru la-nchisoare?
 Să vii maică să mă vezi Şi fă-mă liber, scăpat! Jianul:
 Cât mai sunt grânele verzi; Vânătorul: Nu te teme, măi dragă vânător,
 Grânele s-or veşteji, Nu se poate, nu mă-nsor! Mai bine cântă-ţi cântecul
 Ochii mei vor putrezi. Jianul: Ce ți-i drag ca sufletul!
 Jianul: Ah, căpitan ca la haiduci, Vânătorul:
 Măi feții mei haiduci, Căpitan ca la calici! Eu sunt vânător vestit,
 Stând aici cu capu-n jos Sai, măi drace, Ghincușor Mândrulița mea!
 Mi-am adus aminte Și nu mă lăsa să mor! Care nu s-a pomenit
 De-un cântec: tânăr codru Ghincul: Mândrulița mea.
 și frumos. Anabagiana, Anabagic, Merg cu drag la vânătoare
 Toți: praf de Canbagia! Mândrulița mea,
 Tânăr codru și frumos La o parte Bulibete Pe colnice și răzoare,
 Apleacă-ți crengile-n jos! Că-ți tai capul ca la șarpe. Mândrulița mea.
 Vezi Jianul că-i legat Căpitanul: Eu vânez numai țânțari,
 Și la moarte-i condamnat. Ho! Mă Natură Încordată! Mândrulița mea,
 Bradule, cu vârf pletos, Cine dracul te-a iscat Și seara la fete mari,
 Tinerel Jian, La miezul nopții, Mândrulița mea.
 Apleacă-ți crengile-n jos, La stâlpul porții? Anul Vechi (ciobanul):
 Tinerel Jian, voinicel Jian. Spune-n grabă cine ești, Iată eu un biet cioban
 Să mă sui în vârful tău, Cu ce nume te numești, Dau o oaie și-un cârlan
 Tinerel Jian Căci pe loc te nimicesc. Ca să scap pe-acest Jian!
 Să văd ce-am iubit și eu, Ghincul: Căpitanul:
 Tinerel Jian, voinicel Jian. Află, măi, că sunt fiul Dar tu cine mai ești,
 De-am iubit fete frumoase, Lui Natură Încordat Cu ce nume te numești,
 Tinerel Jian, De la portul Calafat, Că pe loc te nimicesc?
 Le-am dat rochii de mătase, Pe Insula Mare am luptat Ciobanul:
 Tinerel Jian, voinicel Jian. Pentru-acest Jian să-l scap. Eu sunt Niță ciobănaș
 De-am iubit fete bălăi, N-am venit în România Vin din munții cei cu brazi.
 Tinerel Jian, Să vă iubesc, Dragi îmi sunt oițele,
 Le-am dat ochișorii mei, Ci-am venit să vă zdrobesc. Dar mai dragi fetițele
 Tinerel Jian, voinicel Jian. Cu acest satâr Când le răsar țâțele.
 Acolo să mă-ngropați, În pământ vă vâr! Masa-mi este pe-un picior,
 Tinerel Jian, Căpitanul: Așternut câmpul cu flori.
 Unde-or fi brazii mai nalți, De frica Ghiaurului Gluga este a mea casă,
 Tinerel Jian, voinicel Jian. Dăm drumul Jianului! Băta este-a mea nevastă.
 Unde nimeni nu mă vede, Toți: Pulpe albe ca omătul
 Tinerel Jian, Iu hai-ha, tra, la, la Se iubește cu cumătrul.
 Nici mama, nici frații mei, C-a scăpat Jianul nostru, Jianul:
 Tinerel Jian, voinicel Jian. Suspinați în pieptul vostru. Iar noi cu toții un cântec
 Numai bieții haiducei, De-om cădea într-o belea, să cântăm și tot veseli să fim!
 Tinerel Jian. Vânătoru-i, vina sa! Toți:
 Jianul: Vânătorul: Veniți frați, veniți surori,

*Veniți să culegem flori.
Flori ce noi le-am semănat
Și cu apă le-am udat.
Florile-n grădină cresc,
Pentru cei ce le iubesc.*

*În mănuși să le-adunăm,
Lui Jianu să le dăm
Și așa să-i arătăm
Că la viața lui ținem!
La anul și la mulți ani!*

*Informatori Șoreanu Adrian și Mihăilă Constantin, 16 ani, din satul
Drăgușeni, ianuarie 2007.*

VESTITORII

- I. Bună seara, cinstiți
gospodari!
De când stați aici la sfat,
Veste nouă n-ați aflat
Despre Anul Nou ce vine
Mai bogat și mai frumos,
Mai harnic și mai mănos
Și cu multă sănătate
Pentru toți și pentru toate?
Sunt oștean, sunt moldovean,
Lăsat de Badea Traian
Să apăr picior de plai,
Să apăr gură de rai
De cei răi, de cei haini,
De spini și de mărăcini,
De ciume și de holere
Și de alte boale grele!
Pân-acum am izbutit
Prin luptat și biruit,
Și-am vegheat tot la hotară
Să nu între foc în țară!
Dar acum sunt bătrânel,
Bătrânel și singurel
Și mă-ngân cu fluierul,
Doinele și cântecul,
C-am rămas de mititel
Tot pe lume singurel,
Fără frații mei cei buni,
Alungați tot de furtuni.
N-ați văzut și n-ați aflat
Prin lume cât ați umblat,
Lume cât ați colindat,
Doi frățiori,
Cu obrăjori
Ca doi bujori,
Mândră căutătura
Și ochii ca mura?
Ei sunt frații mei cei buni,
Alungați tot de furtuni,
Împrăștiați prin lume
De vremuri nebune!
- I. De când au plecat,
Lume-am colindat:
Cu turma la munte
Pe creste cărunte;
Cu turma la șes,
Unde-i grâul des!
Tot îi strig și tot îi chem
Și cu doina mă îndemn:
(Cântă): Foaie verde-arțărăș Tănăr codru și frumos.
Eu sunt micul ciobănaș. Văd un neam îngenunchiat
Gluga-mi este a mea casă, Tănăr codru și frumos ,
Cața-mi este-a mea nevastă. De străini înconjurat,
Masa-mi este pe-un picior, Tănăr codru și frumos.
Așternut câmpul cu flori! Munților cu brazi umbroși,
- Dorm visând la frații mei
C-au plecat de tinerei.
- II. Bună seara, verișcane!
I. Bună seara, roșcovane!
II. După glas nu-mi ești străin,
La făptură pari om bun
Și-ai cântat ca un român!
Spune, cu ce gând la noi
Ai venit fără de oi?
I. D-apoi cu ce gând, om bun
Și cu suflet de român?
Caut doi frățiori,
Cu obrăjori
Ca doi bujori,
Mândră căutătura
Și ochii ca mura!
II. D-apoi de iau seama bine
Pare-ai semăna cu mine!
Ia ascultă-mi cântecul
Ce mi-i drag ca sufletul
Învățat de maica bună
Când eram toți împreună.
(cântă): Foaie verde foaie lată,
ȘI-așa-mi vine câteodată
Să mă sui la munți de piatră
Pe unde umblam odată!
Și-așa-mi vine uneori
Să beau otravă să mor;
Dar stau în loc și mă gândesc
La ce să mă otrăvesc?
Mai am zile să trăiesc,
Frații mei să îi găsesc!
- III. Bună vreme, frați voinici!
Aud cântece pe-aici!
Cântec sfânt și cântec dulce,
Dor de maica îmi aduce,
Dor de ai mei frățiori
Cu obrăjori
Ca doi bujori,
Mândră căutătura
Și ochii ca mura!
- I, II. Bine-ai venit, frățioare,
Ești de-un neam și de-o suflare!
I. La-ntâlnirea ce-o avem
Hai, un cântec să-nchinăm!
Toți:
Ce te legeni codrule,
Tănăr codru și frumos,
Ce stai cu crengile-n jos?
Văd un neam îngenunchiat
Tănăr codru și frumos ,
Tănăr codru și frumos.
- Faceți-vă adăpost!
Tănăr codru și frumos.
Voi, păduri mari de stejari,
Tănăr codru și frumos,
Faceți-vă oșteni tari,
Tănăr codru și frumos.
Iară tu, mândră câmpie
Tănăr codru și frumos,
La dușmani fă-te pustie,
Tănăr codru și frumos.
Cine-o veni cu gând bun,
Tănăr codru și frumos,
L-om cinsti ca pe-un român!
Tănăr codru și frumos.
Cine-o veni cu gând rău,
Tănăr codru și frumos,
Să-l ferească Dumnezeu,
Tănăr codru și frumos!
- I. Să jurăm fraților:
Cât vom trăi nu ne vom despărți!
Toți:
Jurăm!
III. Jur pe tine, sabie, săbioară,
Preaiubita mea surioară,
Aceste trei culori să le slujim,
Pe dușmani să-i nimicim,
Strănepoții să-i unim!
Toți :
Jurăm!
II. Jur pe flinta-mi ruginită
Că va fi bine păzită
Maica Țară și Moșia,
Să fac mare România!
Toți :
Jurăm!
III. Jur să merg din casă-n casă
Să vestesc frăția noastră!
Toți :
Jurăm!
II. Jur să merg peste răzoare
Să vestesc că-i sărbătoare!
Toți :
Jurăm!
I. Jur să aștepte lumea toată
Că vatra ne este vtară!
C-om cinsti cu bucurie
Pe toți cei de omenie
Și-om trăi doar în frăție,
În pace și bucurie!
Toți :
Jurăm!

HAIDUCII
(Varianta Șcheia)

(Anul Vechi, haiducii, vânătorul:)

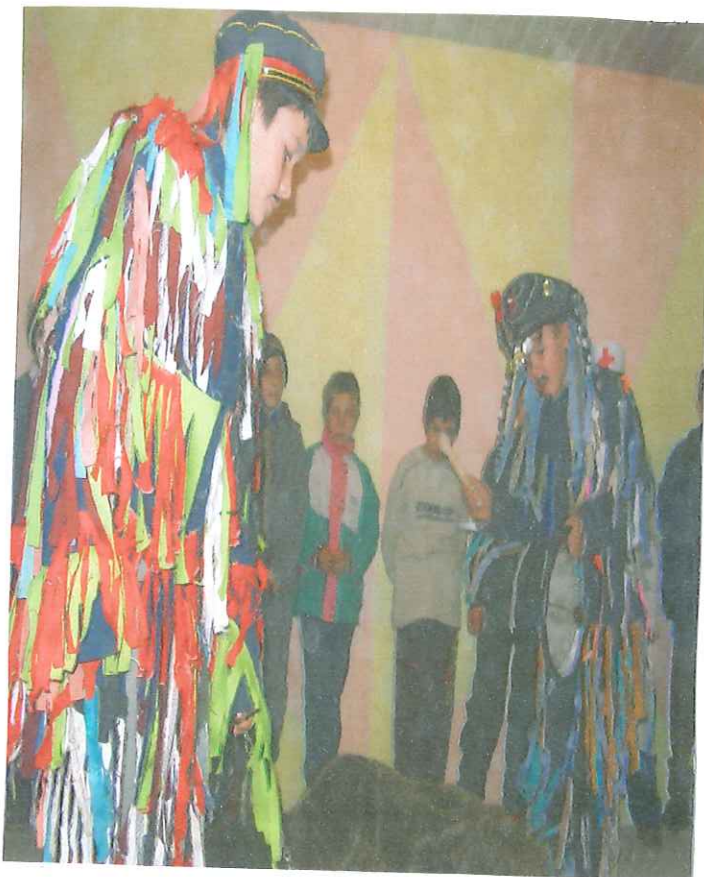
<p>Iată Anul Nou, S-a apropiat (bis) Ca un împărat (bis) Cu coroane-mpodobite, Cu flori de raiuri De la Maica Precurata, El iată-l, ca o mireasă, Vă vine-mpodobit! Anul Nou: Eu sunt Anul Nou sosit Care-n lume am venit Ca să am și eu un nume Lăudat de-acest popor! Toți: Bine-ai venit, Anul Nou Ager, mândru ca și-un leu, Ca să ai și tu un nume Lăudat de-acest popor! Anul Nou: În lume când am intrat Lumea toată-am curățat De ciume și de holere Și de alte boale grele. Toți: Bine-ai venit Anul Nou Ager mândru ca și-un leu Ca s-avem și noi plăcere De-al tău dar dumnezeiesc. Anul Nou: Ia spune bătrâne, păgâne, Cine ești, cu ce nume te numești Că pe loc te nimicesc? Anul Vechi: Mă-ntrebi pe mine cine sunt? Anul Nou: Hai vorbește mai curând Că-ți bag cața ta pe gât! Anul Vechi: Tu, ramură, rămureață, Ruptă din a moșului musteață, Prea mare îndrăzneală ți-ai luat Pe moșul de-ai întrebat!</p>	<p>Află despre mine că sunt Anul Vechi, trecut Care mult am suferit Pentr-acest popor iubit. De ești Anul Nou sosit, Eu îți zic : Bine-ai venit! Toți: Odată cu Anul Nou Cel de mult dorit, dorit, Cu flori și cu trandafiri Roșii împodobit! Haiducul 1: Bună seara, frate Mătrăgună! Haiducul 2: Să trăiești, frate Alexa! Haiducul 1: Oare ce-o fi cu Iancu Jianul nostru, că de multă vreme nu l-am mai văzut? L-or fi prins puterile sau l-au luat în ghiare fiarele? Haiducul 2: Nu te teme frate Alexa, Iancu Jianul este viu și ne va urma! Haiducul 1: De bună întâlnire ce avem O scurtă cântare să cântăm! Toți: Unde-i Iancul Jianul nostru? Sus, sus, sus la munte sus, C-acolo Jianu-i dus! Iancul bea și chefuliește, Țara-l plânge și-i jelește! Sus, sus, sus la munte sus, Sus române sus, C-acolo și Iancu-i dus, Sus române, sus! Haiducul 1: I-auzi goarneau cum sună Și armele cum răsună! Pe câmpie-n depărtare N-o fi Jianul oare?</p>	<p>Haiducul 2: Ba el să fie! Jianul: Bună seara feții mei haiduci! Haiducii: Să ne trăiești, căpitane! Jianul: De când stați voi prin colnici N-au trecut poteri pe-aici? Haiducul 2: N-au trecut, bade Jiene, Căci dacă treceau Beleaua și-o găseau Cu-aceste flinte ruginite Pentru capul lor pregătite! Jianul : Bravo, bravo, feții mei haiduci, de-o scurtă întâlnire ce-avem un frumos cântec să-nchinăm! Toți: Moartea ne vine, Dar nu ne pasă, Moartea-n războaie E mult frumoasă! Moartea haiducă Noi o dorim ! Jurăm, jurăm Cu toți ca să murim, Jurăm, jurăm Cu toți ca să murim! Pentru Jianul Care pătimește, Pentru Jianul Ce ne iubește, Pentru Jianul Care-n față stă Jurăm, jurăm Cu toți ca să murim! Jurăm, jurăm Cu toți ca să murim!</p>
--	--	---

Căpitanul: Măi străine, înarmat,
 Spune pe unde-ai intrat
 Și te-ai pus cu-ai tăi la sfat? La o parte Bulibete
 Hai, vorbește mai curând
 Că-ți zbor creerii în vânt
 Cu-această sabie, săbioară,
 Preaiubita mea surioară!
 Și-ți tai capul ca la șarpe!
 Să nu te-agăți de-acest om
 Căci eu sunt pe lângă el
 Și-ți tai capul tău mișel!

Jianul: Mă întrebi pe mine cine sunt? Of, măi feții mei haiduci,
 Căpitanul: În grea cursă am mai căzut!
 Da! Haiducul 1:
 Jianul: Dăm tot ce avem
 Află despre mine că eu sunt
 Numai așa să nu te vedem!
 Iancul Jianul
 Jianul:
 Căpitanul Iotrilor, Măi ,dragă căpitane,
 Faima codrilor Lasă-mă să-mi cânt cântecul
 Și spaima fanarioților! Ce mi-i drag ca sufletul!
 De nu-ți vine ca să crezi, Căpitanul :
 Mergi în codrii și-ai să vezi: Cântă!
 Unde-s tufele mai mari Jianul:
 Zac în sânge greci avari! Prea iubită maică,
 Unde-s tufele mai mici Oriunde vei fi
 Stau pitiți ai mei haiduci. Fiul tău te cheamă
 Și ei, și ei sunt haiducii mei Spre a-l mântui.
 Care bagă gloanțe-n voi Căci el astăzi singur
 Și iau capul la ciocoi! S-a văzut trădat
 Căpitanul: Și dus la-nchisoare,
 Pentru răspunsul ce mi-ai dat În lanțuri legat.
 Meriți să fii arestat. Și de-o fi vreodată
 Pentru fapte ce-ai făcut Să mai pot scăpa
 Meriți să fii omorât! Din aceste lanțuri
 Sai măi frate, vânător, Grele și feroase,
 Dă-mi un pic de ajutor Din aceste ziduri
 Fă-i Jianului prinsoare Mari și-ntunecoase,
 Ca să-l ducem la-nchisoare! Să-mi arăt în lume
 Vânătorul: Și puterea mea!
 Măi Jiene îngrozitor Sortalina:
 Ce adesea faci omor, Of, Jiene, Jiene, dragă Iancule!
 Nu grăbi a te răsti Decât deveneam căpităneasa codrilor Prin cântec!
 Pe-acest om a-l omori mai bine mă dădeam fără sfială morții! Anul Vechi :
 Căci eu sunt frate cu el Haiducul 2: Îți voi cânta!
 Și te-njunghii ca pe-un miel! Oprește, oprește, căpităneasă, Foaie verde foaie lată
 Dă-te Iancule legat căci scumpul tău amant nu e Și-așa-mi vine câteodată
 Ca să scapi nevătămat! învins și ne va urma! Să mă sui la munți de piatră
 Sai Ghincule! Sortalina : Să-mi fac ochisorii roată,

Hai Jiene tu cu mine!
 Hai, te rog cu suflet bun,
 Fie-ți milă, zău, de mine
 Și nu mă lăsa pe drum.
 Jianul:
 Scumpă , dragă Sortalină!
 Cum n-aș merge, dar nu pot
 Căci stă garda lângă mine
 Și mi-i frică de vreun glonț.
 Sortalina :
 Hai Jiene, nu te teme!
 Căci eu pot ca să te scap:
 Voi mai da ceva din galbeni
 Și atunci vei fi scăpat!
 Jianul :
 Scumpă, dragă Sortalină!
 Să nu vină poterașii,
 Să ne fure copilașul,
 Să ne lase și cu plâns.
 Sortalina :
 Hai Jiene, nu te teme!
 Ușa s-a închis cum știi:
 Cu lăcata haiducească
 Cu douăsprezece chei!
 Jianul:
 Dar atuncea, Sortalină,
 Te iubesc cum te-am iubit
 Și vei fi a mea soție
 Până vom intra-n mormânt!
 Anul Vechi :
 O, tu dalbă copiliță
 Cu obraji de garofiță!
 Ochii tăi de vioarele
 Mi-au zdrobit mințile mele!
 Sortalina :
 Dă-mi dovezi!
 Anul Vechi :
 Prin ce ?
 Sortalina :
 Anul Vechi :

Să mai văd ce-a fost odată!
Foaie verde rug de mure,
Pășteam oile-n pădure.
Oile pășteau și eu plângeam
Că turcii mă-nconjurau.
Și-așa-mi vine uneori,
Să beau otravă să mor!
Dar stau în loc și mă gândesc:
La ce să mă otrăvesc,
Mai am zile să trăiesc!

Haiducul 2:
Măi, dragă vânător,
Mi-a venit un gândișor!

Vânătorul :
Ce gândișor?
Haiducul 2:
Lasă-ne să cântăm Jianului
Cântecul ce ni-i drag ca sufletul.

Vânătorul :
Cântă!
Toți :
Ce te legeni, codrule,
Tânăr codru și frumos!
Ce stai cu crengile-n jos?
Tânăr codru și frumos.
Vezi Jianul că-i legat,
Tânăr codru și frumos,
Și la moarte-i condamnat?
Tânăr codru și frumos.
Pe mine să mă-ngropați,
Tânăr codru și frumos,
Sus, la răscrucea cu brazii.
Tânăr codru și frumos!
Cine-o trece să se-oprească,
Tânăr codru și frumos,
Pe mine să mă jelească,
Tânăr codru și frumos!

Jianul :
Stând sub paza acestor domnișori
Mi-a venit un gândișor,
Măi dragă, vânător!

Vânătorul :
Ce gândișor?
Jianul :
Să-ți dau armele mele-nchinată,
Pungi cu bani pe sature

Să mă lași în libertate!
Vânătorul :
Auzi, măi dragă leat
Ce zice-acest Jian legat:
Să ne dea armele-nchinată,
Pungi cu bani pe sature,
Să-l lăsăm în libertate.

Căpitanul :
Primește banii, dragă leat,
Să avem noi de distrat.
Jianu-i liber din partea mea,
Flinta de jos să și-o ia
Și să meargă unde-o vrea!

Vnătorul :
Măi Jiene, dă-mi toții
Banii care-i ai,
Flinta de jos poți s-o iei

Toți :
Iu hai, ha, tra, la ,la
C-a scăpat Jianul, ia!
Că Jianul nu-i prostuț,
Te face să fugi desculț!
Iu hai ha, tra, la , la
C-a scăpat Jianul, ia!
Iancul mergea nainte
Pe-un cal ager și sur
Și peste-mbrăcăminte
Purta piele de urs.
Iancul e mare,
Bravul e tare!
Cu noi să fii!
Cu noi să fii!

Tu însoțește și însuflețește
Pe ai tăi fii!
Căpitanul:
Nici el, nici eu n-am fost prost,
ca să umblăm fără rost.

De-om cădea într-o belea,
Vânătoru-i , vina sa!
Vânătorul:
I-auzi, măi dragă Jiene,
Cu a ta scăpare
Să intru eu la-nchisoare?

Jianul :
Nu te teme, dragă vânător!

Mai bine cântă-ți cântecul
Ce ți-i drag ca sufletul!

Vânătorul:
Cu pas voios, cu pana-n vânt
Și cu aripi de zmeu,
Sunt vânător vestit
Și-mi apăr regimentul meu.
Da,da ,eu sunt vânător
Și prin gloanțe știu să apăr
Mândrul tricolor!

La cazarmă când m-am dus
Mi s-a -ncredințat
Arma și echipamentul
Și-apoi am plecat!
Da, da , eu sunt vânător,
Și prin gloanțe știu să apăr
Mândrul tricolor!

Dom Căprar e țanțoș tare,
Parcă-i un cucuș!
De nu faci cum el îți spune
Te și toarnă jos!
Da, da, eu sunt vânător,
Și prin gloanțe știu să apăr
Mândrul tricolor!

Anul Vechi :
Bună seara, gospodari!
Iaca eu un biet unchiuș
Cat pe-aici un doftoraș
C-o dat în oi pustie de gălbează
Domnul să le aibă-n pază!

Anul Nou:
Cel mai bun doftoraș sunt eu!

Anul Vechi :
Dacă ești așa bun doftor ,
Hai cu mine la stână!

Anul Nou :
Oii merg, dar să-mi cânti
un cântec!

Anul Vechi :
Îți voi cânta :
Eu sunt Niță ciobănaș,
Zău,zău,zău!
Vin din munții cei cu brazii.
Zău, zău, zău!
Dragi îmi sunt oițele,
Zău,zău,zău!

Când le cresc cornițele
 Zău, zău, zău!
 Dar mai dragi fetițele,
 Zău, zău, zău!
 Când le cresc cosițele!
 Zău, zău, zău!
 Toți :
 Bună seara, bună!
 Vă lăsăm cu bine
 Și cu sănătate

Dar vă și rugăm
 De v-am greșit ceva,
 Fiți buni și ne iertați!
 Anul Vechi :
 Iar din parte-mi
 Cu onoare și respect
 Vă rog, primiți,
 Mica mea felicitare:
 Întru mulți ani să trăiți!
 Să vă dea Domnul de toate,

Și-o coșarcă cu parale,
 Iar la moșu un bacșiș mare!
 Fie și mai mic,
 Moșul nu zice nimic;
 Dar la vara care vine,
 De dați oile la mine,
 Din cele vreo zece oi
 Vă dau o piele-napoi!
 La anul și la mulți ani!

Informator Lazăr Pavel de 66 de ani din Șcheia.

Notă: Acest text a fost pus în scenă de către înv. Grigore Panaite în anul 1949 cu următorii cetățeni: Todescu Dumitru Jian, Grigoraș Neculai Sortalină, Vrabie Gheorghe-Anul Nou, Ciobanu Ion căpitan, Nonea Gheorghe vânător, Raveica Grigore turc, Profir Mihai moșneag, Nonea Ioan haiduc și Titilică Gheorghe haiduc. Spectacolul a fost premiat la Festivalul de la Vaslui. Același text a fost pregătit și pus în scenă la inițiativa primarului Lazăr Pavel în anul 1972, prezentat la Festivalul teatrului folcloric de la Iași și premiat. Interpreții au fost: Lazăr Pavel Jian, Ungureanu Maricica Sortalină, Fronea Petru Anul Nou, Năstasă Mihai Anul Vechi, Huțanu Constantin Căpitan, Dulceanu Aurel vânător, Ungureanu Constantin haiduc, Dulceanu Vasile haiduc și Dodoloi Dumitru turc.

SĂRBĂTORI DE PESTE AN

Dintre sărbătorile de primăvară, (mărțișorul, Babele, etc.) o notă mai distinctă o au Floriile.

Obiceiul e ca în această duminică de înaintea Sfințelor Paști să se aducă la biserică ramuri de salcie (mâțișori) care vor fi sfințite printr-o slujbă specială, iar credincioșii se întorc acasă cu ramuri de salcie sfințite cu care ating pe cei de-ai casei dar și toate animalele din gospodărie pentru a le feri de duhul cel rău, de diavol. Tot acum, tradiția spune că trebuie să se mănânce pește pentru a fi iute precum peștele în apă. Și de ziua Sf. M.Mc. Gheorghe tradiția populară zice că trebuie să te înțepi cu urzici spre a rămâne iute pentru toată vara și a alunga lenea.

În ziua de 9 martie, a celor patruzeci de mucenici, gospodinele obișnuiesc să coacă sfinți, niște colăcei împlețiți în formă de opt, îndulciți cu miere și presărați cu miez de nucă. Aceștia vor fi împărțiți vecinilor, prietenilor, rudelor și mai ales copiilor. Dar cum românul nu pierde prilejul de a mai face o sărbătoare și un chef a mai adăugat la sărbătoarea celor patruzeci de sfinți mucenici și pe cea a celor patruzeci de pahare!

În ziua de Alexii (17 martie) se adună resturile vegetale de prin curți și grădini și li se dă foc. De asemenea, se face foc în jurul casei sau se înconjoară casa cu o cârpă aprinsă pentru a alunga șerpia de lângă casă.

Cea mai mare sărbătoare a primăverii este Paștele. La Paști, în prima dimineață după slujba de înviere, toți ai casei se spală cu apă neînceptă (adică adusă atunci de la fântână) în care se pun un ou înroșit, bani, aghiasmă ca să fie sănătoși și rumeni cei de-ai casei, după care toți vor gusta din pasca sfințită.

Un obicei specific zilelor de Paști era „vălăritul”. În zilele Paștelui umblau prin sat, pe la casele gospodarilor, cămărașii însoțiți de lăutarii care fuseseră tocmiți să cânte în toate cele trei zile ale Paștelui la hora ce se organiza după amiaza pentru cei tineri și pe înserate, până spre miezul nopții, pentru gospodari.

Ajunși în curțile gospodarilor lăutarii cântau două trei cântece preferate de cei ai casei, de gospodari mai ales, și pentru asta primeau bani, ouă roșii, pască și cozonaci. De obicei la aceste sărbători erau aduse cam aceleași formații de lăutari (a lui Cucu și Galbân, a lui Dumbravă sau a lui Tincu, Pirușenii de la Drăgușeni, Grăjdurenii, dar cel mai adesea era adusă fanfara Antoneștilor de la Mironeasa). Aceștia deja cunoșteau preferințele gospodarilor, mai ales a celor din Căuești, așa că, numai ce se apropiau de casa gospodarului că și începeau a-i cânta melodia îndrăgită.

Toată suflarea satului participa la această sărbătoare pentru că se îmbrăcau de regulă în haine noi, frumoase, făceau curat prin curți și prin case, așteptând acest eveniment ca pe ceva deosebit. Fetele și băieții ciocneau ouă roșii. Fetele încrustau ouă în mod special pentru aleșii inimilor lor. Flăcăii, la rândul lor, le scoteau în hora mare și le jucau sub ochii admirativi ai mamelor sau le dădeau în scrânciob. Seara, unele dintre fete se obligau să dea de mâncare lăutarilor, prilej de petrecere la casele respective, și, drept recunoștință pentru aceste gesturi, erau primite la horă gratis și jucate des de flăcăi.

În satele noastre se dădea o importanță mare sărbătorii de 15 august, a Sfintei Maria. Mai ales copiii așteptau cu multă bucurie și interes această zi. Strângeau bani din timp, se îmbrăcau frumos și plecau în seara zilei de 14 spre 15 august la Negrești în grupuri, la Bâlci (Panaramă). Aici era organizat un adevărat parc de distracții pentru copii, dar și spectacole de circ, scamatorii, teatru popular în care excelau păpușile Vasilache și Mărioara cu povești hazlii. Pentru gospodari această zi era mai mult pentru diverse târguieli și pentru procurarea diferitelor mărfuri și bunuri deoarece aici își dădeau întâlnire cu acest prilej oameni din multe părți. Acest târg se continua cu bâlciul de la Vaslui din 14 septembrie.

Toamna e marcată de bucuria culesului, a șezătorilor și clăcilor, alte prilejuri de întâlnire dintre feciori și fete, de pregătit și de desfășurat nunți.

În nopțile de toamnă cu lună plină se organizau de către gospodari clăci, mai ales la desfăcatul (depănușatul) porumbului, unde se adunau flăcăi și fete, rude, vecini, prieteni și dădeau o mână de ajutor gospodarului care avea grijă să-i omenească și să-i cinstească. Unii gospodari tocmeau și lăutari cu acest prilej. Aceste clăci se aseamănau cu șezătorile în care pe lângă activitățile gospodărești, cei ce se adunau puneau în circulație cântece, ghicitori, povești, strigături pline de umor și voie bună, dar și satirice.

Sărbătorile de toamnă se încheiau la Sfântul Andrei. În această seară erau aduși lăutarii care aveau să cânte și în zilele Crăciunului, în noaptea Anului Nou și în zilele de Bobotează și Sf. Ioan la hora din sat. Cu acest prilej „ ieșeau la joc ”, adică jucau la hora satului pentru prima dată fetele și băieții începători, se învățau să joace. Acesta era un prim semnal că pot intra în rândul fetelor mari și al flăcăilor. Era și un prilej pentru distracții pentru cei mai mari care le făceau diferite farse și glume, mai ales pe seama nepriceperii lor.

Tot în seara de Sf. Andrei, pentru a le scăpa de strigoiii ce umblau noaptea, băieții pânneau fetele și le ungeau pe spate cu usturoi, făcându-le o cruce. De asemenea se ungeau ușile și ferestrele cu usturoi ca să nu se apropie strigoii. Unele grupuri de flăcăi umblau cu melița prin sat făcând mare larmă ca să alunge duhurile rele, mai ales din preajma caselor unde erau fete de măritat.

Cu acest prilej gospodinele fac sarmale de post ce trebuie consumate în întregime căci altfel, în anul care vine cloștile nu vor avea mulți pui.

Fetele de măritat fac niște colăcei, iar din aluatul ce trebuie să le mai rămână fac niște bile, chifle, pe care, după ce le coc, le așează pe pragul casei, apoi cheamă câinele. Pe a cui bilă o mănâncă mai întâi câinele, acea fată se va mărita prima.

Uneori la casa unui gospodar se adună mai mulți flăcăi și fete și, pe întuneric, merg în poiată, prind câte o pasăre pe care o aduc la lumină. Dacă găina prinsă e albă atunci mireasa sau mirele va fi blond; dacă găina prinsă e neagră, alesul sau aleasa va fi brunet; dacă se prinde un cocoș va trebui să-și încerce norocul și în anul care vine.

Culese de M.Nastasă și Bordeianu Sandu

CÂNTECE SATIRICE

Săraca, mândruța mea,
Să vă spun ce-a pățit ea,
Că de-aseară plămădit
Nici acum nu i-a dospit.

S-a suit mâța pe scară
Și-o chicat în plămădeală!
Plămădala e cam moale,
I se ține de picioare!

Mâța este sperioasă
Și-a ieșit pâinea cleioasă.
Și-o făcut mândra vreo opt,
Dar niciuna nu s-a copt.

Și-a vândut mândra cocoșul
Să-și cumpere-un tub de roșu;
Și-a vândut și o găină
Să-și cumpere veselină.

A făcut mândra aseară
Lapte acru cu secară
Și-a mâncat cu drăguțu
Și-a borât ca și mătul!

Fir-ai tu să fii de naș,
Cu cine mă cununași?
Cu moșia de pe deal
Și cu urâta-n oghial?
Cu un car cu patru boi
Și-n ogradă-un măturoi?
Cu-o turmă de-o sut-de oi
Și în casă c-un strigoi?
Cu-o moșie în zăvoi
Și în sat c-un mușuroi?
Cu propteaua gardului
Și zăluda satului?

Ia-o, nașule, și-o culcă
Că la noapte mă mănâncă!
Ast-noapte nu m-a mâncat
C-am avut barda sub cap,
Dar la noapte mă mănâncă
C-am uitat barda în luncă!

BUN E VINUL, NU-I CA APA,
NICI FRIPTURA NU-I CA CEAPA!

(Cântece și strigături spuse la clăci sau șezători)

*

Bate vântul dinspre vie
Mirosind a veselie
Și-a butelcă durdulie
Plină ochi cu razachie!

*

Mi-a trimis bădița dor,
Strugurel din via lor;
Și eu i-am trimis cu jele
Pamblica de la mărgele.

*

Fă-mă, Doamne, rug de vie
Și m-aruncă pe câmpie!
Mai fă-mă un strugurel
Să mă rup-un tinerel.

*

Dragu-mi-i paharul plin,
Badea tânăr, nu bătrân!
Și mi-i drag paharul ras,
Badea tânăr, nu rămas!

*

Păhăruțu-acest cu vin
Nu știu, Doamne, cui să-nchin.
Văd aici un om frumos,
Închina-i-aș bucuros.

*

Pe-aist păhăruț l-oi be,
Știu că n-o fi moartea me!
Că și moartea de mi-ar fi
Tot oi be vreo două trii!

*

Pe-aista l-oi da în sus,
Să trăiască cin-l-o pus
Și cine mi-l-o adus
Că tare bine mi-o prins!

*

Cât e lumea pe sub soare,
Nu-i ca crășma băutoare,
Nici ca mândra-nșelătoare!
Crășma te-nșală să bei,
Mândra te-nșală s-o iei!

La femeia băutoare
Mămăliga-i fără sare,
Pâinea-i arsă în cuptor,
Vitele de sete mor!

*

Cărăuș cu patru cai
Pe la orice crășmă stai,
Pe la toate hanurile
Ți se rupe hamurile!

*

Crășmăriță, crășmăriță!
Eu cer vin, ea-mi dă guriță!
Mai pe seară dacă vin
Îmi dă gură, dar și vin!

*

Sunt dator la crășmăriță
Șapte vedre și-o guriță.
Eu fac calul vânzător,
Ea mă scoate tot dator!

*

Vai de omul băutor,
Nici la lucru n-are spor,
Nici la șură-adunătură
Cât să ia pasărea-n gură!

*

Te beau, vinule, că-mi placi
Și tu doar necaz îmi faci!
Eu te beau, vine, de bun,
Tu mă faci mare nebun.

*

Am o sticlă, o gălușcă,
De nu beau din ea mă mușcă!
Decât moartă și mușcată
Beau mai bine sticla toată!

*

De când beau rachiu de prună
Nu mai port căciulă bună!
Toată vara rachiuș,
Iarna fără papucași!

CÂNTECE SATIRICE

*Săraca, mândruța mea,
Să vă spun ce-a pățit ea,
Că de-asear-a plămădit
Nici acum nu i-a dospit.*

*S-a suit mâța pe scară
Și-o chicat în plămădeală!
Plămădala e cam moale,
I se ține de picioare!*

*Mâța este sperioasă
Și-a ieșit pâinea cleioasă.
Și-o făcut mândra vreo opt,
Dar niciuna nu s-a copt.*

*Și-a vândut mândra cocoșul
Să-și cumpere-un tub de roșu;
Și-a vândut și o găină
Să-și cumpere veselină.*

*A făcut mândra aseară
Lapte acru cu secară
Și-a mâncat cu drăguțu
Și-a borât ca și mățu!*

*Fir-ai tu să fii de naș,
Cu cine mă cumunași?
Cu moșia de pe deal
Și cu urâta-n oghial?
Cu un car cu patru boi
Și-n ogradă-un măturoi?
Cu-o turmă de-o sut-de oi
Și în casă c-un strigoi?
Cu-o moșie în zăvoi
Și în sat c-un mușuroi?
Cu propteaua gardului
Și zăluda satului?*

*Ia-o, nașule, și-o culcă
Că la noapte mă mănâncă!
Ast-noapte nu m-a mâncat
C-am avut barda sub cap,
Dar la noapte mă mănâncă
C-am uitat barda în luncă!*

